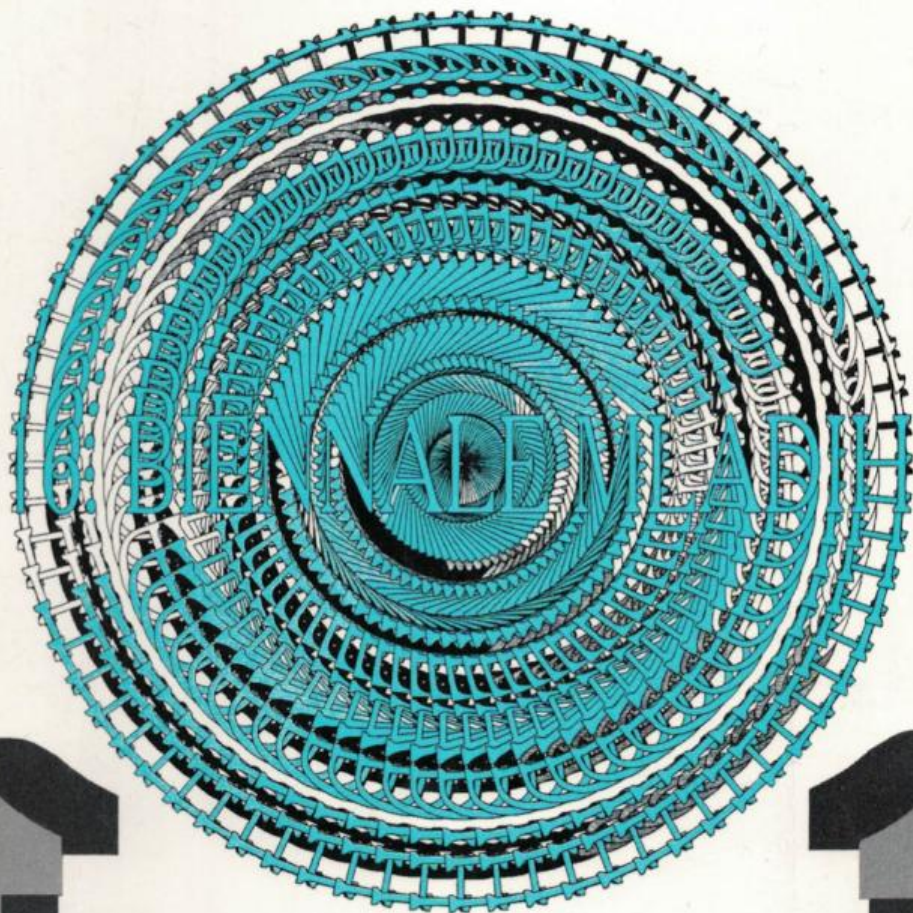

MODERNA GALERIJA RIJEKA

MUSEUM OF MODERN ART

99

16.
biennale mladih
rijeka

1991.
27.06 - 30.09.

moderna galerija
museum of modern art
rijeka

biennale mladih organizira
moderna galerija u rijeci

održava se svake druge godine
u rijeci od lipnja/juna do listopada/oktobra

otvorenje izložbe 27. lipnja/juna 1991.

ŽIRI ZA IZBOR RADOVA I DODJELU NAGRADA

Sava Stepanov, Foto - galerija, Novi Sad,
predsjednik

Jerko Denegri, Institut za istoriju umetnosti,
Filozofski fakultet, Beograd

Mladen Lučić, Muzej suvremene umjetnosti,
Zagreb

Andrej Medved, Obalne galerije, Piran

Vinko Srhoj, Filozofski fakultet, Zadar

Daina Glavočić - Baumann, Moderna galerija,
Rijeka

Branko Cerovac, Moderna galerija, Rijeka

NAGRADE 16. BIENNALA MLADIH

Nagrade Moderne galerije:

Mirjana ĐORĐEVIĆ

Marjan GUMILAR

Đorđe JANDRIĆ

Stanko PAVLESKI

Rene RUSJAN

Nagrada Saveza hrvatskih društava likovnih
umjetnika, Zagreb

Sandro ĐUKIĆ

izložba 16. Biennale mladih realizirana je materijalnom pomoći
Republičkog Fonda kulture i Fonda društvenih djelatnosti općine
Rijeka

Handwritten title or header text

First paragraph of handwritten text, starting with a capital letter.

Second paragraph of handwritten text, continuing the narrative or list.

Third paragraph of handwritten text, concluding the main body of the page.

UVOD

16. Biennale mladih - godine punoljeća

U vrijeme kada velike smotre suvremene umjetnosti u Jugoslaviji jedna za drugom polako umiru, poput sarajevskih "Jugoslavenskih dokumenata" koji se još nisu uspjeli niti ustaliti, ili "Beogradskog Triennala" koji nakon uskrsnuća ponovo pada u zaborav nekog boljeg vremena, ili dugovjekog karlovačkog "Biennala akvarela", naprasno prekinutog, ili "Cetinjskog Biennala", sahranjenog i uskrsnutog u drugom konceptijskom obliku prije nego li je započeo, ili čak riječkog "Međunarodnog biennala crteža" koji nije nestao, ali se tako promijenio da je za mnoge neprepoznatljiv, ili ... - Biennale mladih već šesnaesti put istrajava na konceptijskim osnovama utemeljenim daleke 1960. godine.

Biennale mladih još uvijek nije nadišao dobnu granicu vlastitog određivanja "mladosti", još nije prešao trideset i petu godinu, ali - vjerujemo i nadamo se - pokazuje zrelost i razboritost punoljetnih godina. Zašto zrelost? I zašto razboritost? U godini u kojoj je politika postala sve, pa čak i više od toga, u godini "odijuma" koji nosi ime Jugoslavija (za svakog ili nekog sa različitim značenjem i političko-povijesnim ishodištem), Biennale se nije odrekao uloge medijatora na jednom od kulturno-umjetničkih prostora koji je još uvijek u svom organizacijskom ili organizacijski naslijeđenom obliku poznat pod imenom Jugoslavija. Može se i moglo se raditi o prostorima Radne zajednice "Alpe-Jadran" ili o zemljama Mediterana ili o podunavskim zemljama, ili balkanskim, ili srednjo-europskim ili čak o zemljama ujedinjene Evrope - Biennale mladih bi uvijek bio Biennale mladih. Takav će i ostati. Naime, zalažemo se za čitanje stvarnog značenja, a ne za simboličke prijenose kojima je ova sredina oduvijek obilovala. Za Biennale kao komunikaciju, a ne kulturološki privjesak ustanovljenih društveno-političkih opcija. U tom smislu, dok smo kao organizatori sa zebnjom očekivali hoće li se uopće itko prijaviti na manifestaciju, znakovito je da je ovogodišnji odaziv rekordan. Možda stvarno i konačno ulazimo u vrijeme u kojem nam politička optika neće smetati pri razaznavanju vlastitih potreba i želja.

Godine 1968. Biennale mladih je napravio grešku u koracima, spotakao se na onom mjestu na kome je trebao biti najbrži i najdosljedniji ideji koju je imao u sebi ugrađenu. Izostao je, naime, da bi se preselio u slijedeću, neparnu godinu, uplašen - vjerovatno - onime što je mogao očitovati. Nadamo se da danas ispravljamo tu grešku u koracima, svjesni unutrašnje snage i logike manifestacije, odbacujući njezine nakalemljene smislove i zalažući se za smisao Biennala po sebi.

Berislav Valušek

INTRODUCTION

16th Biennale of Young Yugoslav Artists

In the times when the great reviews of the contemporary art in Yugoslavia are slowly dying one by one, as the Sarajevo "Yugoslav Documents" that has not even managed to settle yet, or the "Belgrade Triennale" that after its resurrection is again forgotten until some better times, or the long lasting Karlovac "Watercolour Biennale" buried and resurrected again in a different conceptual form before it had even started, or, still, the Rijeka "International Drawing Biennale" that has not disappeared but changed so much that many do not recognise it, or, ... The Biennale of Young Yugoslav Artists, the conception of which was founded in the far away 1960, keeps going for the 16th time.

The Biennale of Young Yugoslav Artists is still not past the age when one can determine one's own "youth"; it is not thirty five years old yet, but we hope and trust that it does show the maturity and the rationality of mature years. Why maturity and why rationality? In the year in which politics have become everything and even more than that, in the year of hate for whatever bears the name of Yugoslavia (for everyone or someone with different meanings and political and historical points of view), the Biennale has not given up its role of the cultural and artistic areas that is, in its organisational, or organisationally inherited form, known as Yugoslavia. It could or could have been the area known as "Alpe - Jadran", or the countries of the Mediterranean, or the Danube countries, or the Balkan ones, or of the Middle Europe or the United Europe - and the Biennale of Young Yugoslav Artists would still be the Biennale of the young. Such it will remain. We affirm the reading of the real meaning and not symbolic transfers that this country has always had too many. We affirm the Biennale as a communication and not a cultural pendant of the established socio-political options. It is significant in this way that this year's number of applicants is a record one, while we were afraid that hardly anyone would apply. We may be really and finally entering the times in which the political option will not prevent the discernment of our personal needs and wishes.

In the year 1968 the Biennale of Young Yugoslav Artists made a mistake, namely slipped in the place where it should have been the fastest and the most faithful to its inborn idea. It did not take place in order to do so in the next year, the odd one, probably frightened by what it could have presented. We hope that we are correcting that mistake today, aware of the inner strength and the logic of the manifestation, throwing away its transplanted meanings and affirming the meaning of the Biennale itself.

Berislav Valušek

KA SINTEZI EMOCIONALNOG I RACIONALNOG

(ili : o kako je teško biti mlad)

Pitanje aktualnosti je postalo retoričko pitanje-tokom osamdesetih godina u umetnosti je aktuelno bivalo ono što je već prošlo! Baudrillard-ova konstatacija "modernost više ne postoji: sve je aktuelno i sve je retro" mogla bi se ispisati na zastavi umetnosti osamdesetih i početka devedesetih godina. Na riječkom Biennalu mladih ta su "vraćanja" i "obnavljanja" postala redovitost. To su eklatantno potvrdile izložbe u Modernoj galeriji a pogotovo iz njih "izvedene" postavke: sa 14. Biennala je načinjen reprezentativni izbor koji je okupio autore "novog enformela" (Kontrolisana gesta) a sa protekle, 15. biennalske izložbe, odabrani su obnovitelji geometrizma (Geometrije).

Što mlade autore vraća elaboriranim i preživelim problemima?

Zašto mladi danas brzo postaju stari(ji)?

Otkud u njima toliko žudnje da se bude ozbiljan, toliko nastojanja da se izraz zaokruži i zatvori, toliko potrebe da se odustane od prava na zabludu, od lutanja i traganja, od otvaranja?

Sva ta pitanja se nameću posmatraču ovogodišnje izložbe Biennala mladih. I odmah treba reći da je odgovore teško naći. Komplikovano. Toliko komplikovano koliko je komplikovano socijalno i duhovno okružje u kome umetnost mladih (i ne samo mladih) nastaje u ovom trenutku u nas. Ipak, nije li pred mladim čovekom/umetnikom danas premalo nade i previše egzistencijalnih tegoba; premalo obećavajuće budućnosti što kao da zahteva da se preskoči i izbegne eksperiment, onaj interakcijski stvaralački prostor, koji bi mogao odvesti u nove predele likovnog izraza. Takva situacija kao da obavezuje mladog umetnika da bude hitar i konačan, (prerano) zreo i definisan.

U svakom slučaju-prilozi na ovom Biennalu mladih su odista ozbiljni. Toliko ozbiljni da je moguće da se manje obavještenim posetiocima ove izložbe nametne pitanje o ispravnosti njenog naslova. Čak će se i oni upućeniji naći u nedoumici pri susretima sa delima autora koji se zovu Mileta Prodanović, Zmago Posega, Anka Burić, Gligor Stefanov, Sadko Hadžihasanović, Stanko Pavleski, Bane Milenković, Dubravka Lošić, Milica Mrđa Kuzmanov, Boris Zaplatil i drugi čija imena već zvuče poprilično "klasično", a biografije odista impresivno iako im podaci iz matičnih knjiga obezbeđuju učestvovanje na Biennalu mladih.

Naravno, sva ta ozbiljnost ima svojih prednosti. Na ovoj izložbi je puno zanimljivih i vrednih ostvarenja. Ozbiljnih, zaokruženih, definisanih, izrečenih odlučno bez lutanja i

TOWARDS A SYNTHESIS OF THE EMOTIONAL AND THE RATIONAL

(or: how hard it is to be young)

The question of the up-to-dateness has become a rhetoric question. What was fashionable in the arts during the eighties, was what had already passed. Baudrillard's conclusion that "the art does not exist any more: everything is up-to-date and everything is retro" could be written on the flag of the art of the eighties and the beginnings of the nineties. These "turnings back" and "restorations" have become a common practice at the Rijeka Biennale of Young Yugoslav Artists. This has been notably confirmed by the past exhibitions in the Museum of Modern Art and especially by those "derived" from them: the 14th Biennale had a representative selection that assembled the authors of the "new enforme!" (controlled gesture), while for the last, the 15th Biennale, the restorers of geometrism (geometry) were chosen.

What is it that takes the young authors back to the elaborated and outmoded problems? Why do the young become old(er) so fast? Why do they have so much longing to be serious, why do they strive so much to close and complete the expression, need so much to give up the right to errors, search and wandering, to opening up?

These are the questions that the observer of this year's Biennale of Young Yugoslav Artists keeps asking himself. And the answers are difficult to find. It is a complex task, just as complex as are the social and the spiritual surroundings in which the art of the young (and not only young) is created. But does not a young man/artist face too little hope and too many existential hardships nowadays; not a very promising future seems to be asking for the avoidance of the experiment, that interactively creative space that could take to the new regions of the artistic expression. It is as if such a situation were forcing a young artist to be fast and final, premature and defined. In any case, the works at this Biennale of Young Yugoslav Artists are really serious. They are actually so serious that a less informed visitor of this exhibition comes to question the appropriateness of its title. Even those better informed will feel puzzled in front of the works of Mileta Prodanović, Zmago Posega, Anka Burić, Gligor Stefanov, Sadko Hadžihasanović, Stanko Pavleski, Bane Milenković, Dubravka Lošić, Milica Mrđa Kuzmanov, Boris Zaplatil and others whose names already sound "classic" and whose biographies are really impressive although their age secures them the participation at the Biennale of Young Yugoslav Artists.

All this seriousness has its advantages, too. There are many interesting and valuable achievements that are serious, com-

zabluda. Kao što se moglo očekivati-inovantnih pojava nema. Baudrillard je i dalje aktuelan. Međutim, inovantna je situacija na riječkoj izložbi-izrazitost skulpture. Posle skoro izrazitih pikturnalnih osamdesetih godina, početak decenije je pripao skulptorskom mediju. Linija razvoja ideje o trodimenzionalnom delu započeta u vidu materijalizovanih aplikacija u "novoj slici" sredinom osamdesetih, preko instalacija, objekata, pikto-plastike, pa sve do autohtono skulptorskog oblika, u aktuelnom trenutku je dostigla svoju punu plastičku emancipaciju i kulminaciju. Taj proces je tekao uporedo sa onim geometrijskim tendencijama koje su, takođe, započete u okrilju slikarstva protekle decenije, takođe, sredinom osamdesetih godina i, takođe, postupno (geometrizedirani detalj u "novoj slici", ekspresivna geometrija, neogeometrizam, geometrija). Razlozi ovim procesima su formirani, ma koliko to zvučalo paradoksalno, upravo u okrilju onog ničim nesputavanog subjektivizma koji se u "umetnosti osamdesetih" razbuktao do neslučenih granica. Trodimenzionalna aplikacija u slici je značila želju i nastojanje da se subjektivističke ikonografske ideje reifikuju, da se postvare, da se učine postojećim i opipljivim, a prvotne geometrijske detalje u uzbibanom (neo)ekspresionističkom pikturnalnom plasticizmu prepoznamo kao htenje da se uspostavi određena racionalistička uravnoteženost, da se plastička situacija smiri i učini stabilnom, čitljivijom i razložnijom. Naravno, takve težnje neće celu stvar vratiti na one proširene socijalne prostore što su u tradiciji neoplasticizma, geometrije i konstruktivizma. Obnovljeni geometrijski izraz i novi konstruktivizam čuvaju svoje postmodernističko poreklo i karakter. U skulptorski konstrukt je "utisnut" njegov ekspresivitet i senzibilitet, otisak umetnikove vlastitosti, otisak sopstvene telesnosti-skulptori skulpturu pretvaraju u svoje drugo telo. Zbog toga je ova skulptura podjednako plod osećajnog, posledica mentalnog i činjenica prostorne strukture i njene fizičke neprikosnovenosti.

Takva skulptura je zadominirala postavkom 16. jugoslavenskog biennala mladih u Rijeci, prvog Biennala što se u Modernoj galeriji priređuje u devedesetim godinama.

Naravno, sve to je imalo odraza i u odlukama žirija izložbe koji je čak tri, od pet glavnih nagrada, dodelio autorima skulptorskih ostvarenja. Rene Rusjan, Stanko Pavleski, Đorđe Jandrić i Sandro Đukić (kojem je dodeljena nagrada SHDLU-a) su tipični zagovornici jedne skulptorske atmosfere. Njihovo shvatanje skulpture podrazumeva jednostavnu formu, pravilne oštre ivice, tvrdi materijal i čvrstu konstruktivnost prožetu osobnim konceptima i poetikama. Istini za volju Jandriću je nagrada pripala za rad prijavljen u "proširenim medijima" ali, poput izuzetka koji potvrđuje pravilo to ostvarenje dosledno afirmiše primarnost skulptorskog fenomena u aktualnim umetničkim tokovima, proširujući mu opsege dejstva. U istoj kategoriji je nagrađena i prostorna instalacija Mirjane Đorđević

pleted and defined, expressed resolutely without wandering or making errors.

As it could have been expected, there are no innovatory works. Baudrillard is still up-to-date. What is innovatory at the Rijeka exhibition is the prominence of sculpture. After the almost exclusively pictorial eighties, the beginning of the decade belongs to the sculptural medium. The development of the idea of the three-dimensional work began as the materialised applications in the "new image" in the middle of the eighties, was worked out as installations, objects and picto-plastics, became the sculptural form itself and has at the moment reached its full plastic emancipation and culmination. This process has been parallel to those of geometric tendencies that have in the same way begun under the patronage of painting in the middle of the eighties, gradually, too (geometricised detail in the "new image", expressive geometry, neo-geometrism, geometry). However paradoxical it may sound, the reasons of these processes were formed right under the patronage of that unrestricted subjectivism that has risen to incredulous peaks in "the art of the eighties". The three-dimensional application in the "image" was expressing the wish and the longing for the subjective iconographic ideas to be realised, materialised, made existent and touchable, while the original geometric details in the stirring (neo)expressionistic and pictorial plasticism are recognised as a wish to come to a determined rationalistic balance, to calm and stabilize the plastic situation and make it more readable and rational. These longings will naturally not take the whole thing back to those social spaces that are in the tradition of neo-plasticism, geometry and constructivism. The restored geometric expression and the new constructivism keep their post-modernistic origin and character. The imprint of the artist's individuality and the personal physicality "has been imprinted" / his expressivity and sensibility have been "imprinted" into the sculptural construct. Sculptors change the sculptures into their second bodies. This is why such a sculpture is both the fruit of the emotional, the consequence of the mental and the fact of the space structure and its physical inviolability.

Such a sculpture is a dominant exhibit at the Rijeka 16th Biennale of Young Yugoslav Artists, the first organised in the nineties. All this has naturally been reflected in the decisions of the jury of the exhibition. It has given three out of five main prizes to the authors of sculptural works: Rene Rusjan, Stanko Pavlevski, Đorđe Jandrić, and Sandro Đukić (who has been awarded the prize of the HDLU (Croatian Artists Society) are the typical protagonists of a sculptural atmosphere. Their understanding of sculpture implies a simple form, even and sharp edges, hard materials and a firm constructivity endorsed with personal concepts and poetics. To tell the truth, Jandrić has been awarded for his work registered in the "extended media", but, as an exception that confirms the rule, this work consis-

koja se odlikuje lapidarnošću plastičnog govorenja, te efektivnim spojem osećajnog, spekulativnog i materijalnog. Nagrade dodeljene slikarima Marjanu Gumilaru te Aleksandru Rafajloviću, grupi "EMISAO" (Branislav Petrović, Duško Stojanović), Karolini Demirović i Alenu Floričiću za pikturalna ostvarenja, ukazuju na produženu vitalnost slike u momentu izgubljene pozicije u prvim redovima aktualnosti. Ova dela se odlikuju onim osobenostima koje su egzistirale u "kontroliranoj gesti" tipičnim za zgušnjavanje i smirivanje razularenih ekspresionističkih strasti, odlikuju se pikturalnom konzistencijom, slojevitošću likovnih elemenata, doslednošću izvedbenog duktusa, te određenim stepenom intelektualne kontrole slikarske akcije; konačno, onim spojem emocionalnog i racionalnog koji je postojeći i u aktualnoj skulpturi, a koji bi se mogao prihvatiti i kao "zajednički imenitelj" onih iskaza koji pretenduju da adekvatno tumače svet i vreme u kome živimo.

Sava Stepanov

tently affirms the dominance of the sculptural phenomenon in the current art trends and it also expands its scope. A space installation by Mirjana Đorđević has been awarded in the same category. It is characterised by the lapidarity of the plastic speech and by the effective combination of the emotional, the speculative and the material.

Prizes awarded to the painters Marjan Gumilar and Aleksandar Rafajlović, the group "EMISAO" (Branislav Petrić, Duško Stojanović, to Karolina Demirović and Alen Floričić for pictorial works point to an extensive vitality of the painting in the moment when the position in the first lines of the up-to-dateness has been lost. These works are characterised by those features that existed in the "controlled gesture", typical for condensing and calming of the outbursts of expressionistic passions. They are characterised by the pictorial consistency, by the stratification of the art elements, the consistency of the realisation ductus and a certain degree of intellectual control of the painting action and, finally, by that mixture of the rational and the emotional that also exists in the current sculpture and could be accepted as a "common denominator" of those utterances that claim the adequate interpretation of the world and the time in which we live.

Sava Stepanov

MLADA BEOGRADSKA UMETNIČKA SCENA NA POČETKU DEVEDESETIH GODINA

Da li zbivanja u aktuelnoj umetničkoj praksi uopšte pružaju povoda za razgovor o pojavi za koju bi moglo da važi određenje "umetnost početaka devedesetih"? Očito, ulazak u poslednju deceniju ovoga veka ni izdaleka nije obeležen onolikim preobražajima u umetničkom jeziku i u ponašanju umetnika kao što je to bilo na početku osamdesetih: prisetimo se samo "obrata" izazvanog nastupom transavangarde, novog ekspresionizma, nove slike, svim tim vrstama i podvrstama umetnosti što je stajala pod generalnim znakom postmoderne. Rane devedesete godine po svemu sudeći neće obeležiti primetni prelazak u neko novo razdoblje u smeni umetničkih poetika i ideologija, čini se da će pre biti po sredi kontinuitet one pluralističke atmosfere što je u umetnosti odnedavno potpuno zavladao. Ali za detaljnije pratioce zbivanja na umetničkoj sceni to nipošto neće biti vreme lišeno nekih sopstvenih obeležja: jer, znamo da u trajanju umetnosti zapravo nema "praznog hoda", uvek u njoj postoje više ili manje vidljiviji pomoci u senzibilitetima, pristupima, raspoloženjima... Uostalom, stalno pristižu nove generacije mladih umetnika, čak i kada je tek u začetku i dok još nije posve formiran njihov je osećaj i način izražavanja drugačiji od prethodnih i zatečenih iskustava. Tako će neizbežno biti i sa situacijom na mladoj beogradskoj umetničkoj sceni s kraja protekle i na samom početku tekuće decenije, sa situacijom o kojoj je u ovom trenutku doista sasvim teško donositi bilo kakve sigurne zaključke ali u kojoj ipak mogu da se razaberu određena usmerenja i njihovi karakteristični nosioci.

Da bismo zapazili i uočili razlike o kojima govorimo prisetimo se, dakako u najsazetijim crtama, nekih zbivanja na toj istoj sceni od početka osamdesetih dalje. U tadašnjim burnim nastupima postizama na beogradskoj postmodernoj umetničkoj sceni na samom začetku naći će se pojava grupe Alter Imago i par Žestoki, a bili su tu zajedno s njima mnogi pojedinci koji će se ili ubrzo povući ili će se pak postepeno razvijati da bi neki od njih (Mileta Prodanović, Dragoslav Krnajić, Vera Stevanović, Darja Kačić, pre sviđu Mrđan Bajić) danas važili za protagoniste ne samo svoje generacije nego i celog ovog umetničkog perioda. Naspram figurativnim ili makar pretežno predstavljačkim strujama u umetnosti početka osamdesetih, sredina decenije doneće na beogradskoj sceni ulazak nove geometrije koju će zastupati Goran Grebenarović i Feđa Klikovac; prelazak ka geometriji bit će primetan kod dvoje preostalih pripadnika Alter Imago (Nada Alavanja, Tahir Lušić), a odmah potom na drugom polu apstrakcije javit će se novi enformel slikarstva "kontrolirane geste" čiji će predstavnici (Slobodan Peladić, Perica Donkov, Aleksandar Rafajlović)

YOUNG BELGRADE ARTS SCENE AT THE BEGINNINGS OF THE NINETIES

Is it possible to introduce the term "the art of the beginnings of the nineties" according to what happens on the current arts scene in Belgrade?

The last decade of this century is not marked by such transformations in the artistic language or in the behaviour of the artists as it was in the beginnings of the eighties: let us only think of the "turn" caused by the appearance of the trans-avantgarde, new expressionism, new image, of all those varieties and subvarieties that generally belong to post-modernism. It is apparent that the early nineties will not be marked by a visible change into some new period in the changing of the arts poetics and ideologies, but sooner seem a continuity of that pluralistic atmosphere that has recently completely taken over in the arts.

To a scrupulous onlooker of the art scene it is not a period without some identifying characteristics. It is well known that there is no real standstill in the advance of the arts, but more or less apparent shifts in sensibility, approach or mood always occur, as the new generations of young artists are forthcoming all the time. Although their feeling and mode of expression has only just begun to unfold, it is different from the preceding and existing experiences. And such is inevitably the situation with the young Belgrade art scene towards the end of the last and at the beginning of the present decade. It is hard to come to any definite conclusions about the current situation, yet possible to discern certain directions and their characteristic bearers.

In order to notice the differences we are speaking about, let us briefly remember some of the things that happened on the same scene from the beginnings of the eighties onward. In the very beginning of the Belgrade post-modern art scene we find the group *Alter Imago* and the pair *Žestoki*. With them we find many individuals that will soon either step back or gradually develop so that some of them, as Mileta Prodanović, Dragoslav Krnajski, Vera Stevanović, Darja Kačić and, first of all Mrđan Bajić, have today become the protagonists of not only their generation, but of the whole art period itself. In opposition to the figurative or at least generally representational trends in the arts at the beginnings of the eighties, the middle of the decade brings to the Belgrade scene the new geometry represented by Zoran Grebenarović and Feđa Klikovac. The transition towards geometry is noticed in the two remaining members of the *Alter Imago*, Nada Alavanja and Tahir Lušić, while right following this, at the other pole of abstractionism, appears a new form of painting, the "controlled gesture". Its representatives work outside of Belgrade, but regularly display

delovati izvan Beograda ali će redovno nastupati u beogradskim galerijama. I dok je ovo razdoblje započelo i razvijalo se u dominaciji slikarstva, uz širenje ovog medija prema prostornim instalacijama, kraj decenije bit će na mladoj beogradskoj umetničkoj sceni u znaku snažnog talasa nove skulpture. Kao i u herojskim vremenima prodora nove umetničke prakse sedamdesetih ponovno će Galerija Studentskog kulturnog centra biti poprište organizovanog generacijskog nastupa jednog kruga autora kojeg čine Srđan Apostolović, Zdravko Joksimović, Dobrivoje Krgović i Dušan Petrović; uz njih je autor koji nastupa pod pseudonimom Talent, a njima će se po srodnom senzibilitetu uskoro priključiti još mladi, trenutno na postdiplomskim studijama, kao što su Dragan Jelenković, Marina Vasiljević i 4Božica Radenović. Ni grafika neće ostati po strani od novih strujanja - u tom području u duhu shvatanja kasnih osamdesetih bit će vidljiv doprinos sestara Žarković, Maje Ilić i Branka Pavića, a usporedo sa svim ovim tokovima u kojima je moguće prepoznati izvesna zajednička generacijska obeležja delovat će autori određenog profila kao što su Veljko Lalić, Milica Lukić, Dejan Anđelković, Jelica Radovanović, Milica Tomić, Dragan Rakić, ali i niz drugih za čiji rad je još uvek teško utvrditi da li predstavlja nešto više od trenutne izražajne potrebe mladog umetnika na samom početku njegovog formiranja.

Otkud to da će upravo skulptura biti vodećom umetničkom disciplinom na samom ulasku u devedesete godine? Možda je tome razlog što su nakon mnogih pozivanja na predstave, metafore, alegorije, mladi umetnici sada ponovo osetili potrebu za formom kao najpouzdanijim temeljem likovne umetnosti, kao osnovnim uslovom svakog plastičkog mišljenja. Skulptori prve generacije devedesetih pokazali su se posve imuni od raznih postupaka usvajanja i vidljivog korišćenja umetničkih znakova iz zaliha prošlih stilova: citati, prerađivanja tuđih ideja i rešenja neće privlačiti ove oblikovno vrlo maštovite umetnike; više nego spekulativne prirode oni će biti marljivi i spretni manualci kojima ništa neće biti teško uraditi i izvesti u konkretnim materijalima. Proizilaze iz klase obnovljenog i podmlađenog beogradskog Fakulteta likovnih umetnosti, naročito njegovog vajarskog odseka; nisu, dakle, u otporu prema onome što na školi mogu da nauče, ali su već tamo izborili pravo na samostalni rad i ta samostalnost u radu i mišljenju uslov je koji naprosto podrazumevaju. Praksa u krajnje raznolikom rukovanju materijalima ono je bitno što karakteriše rad četvorice vodećih skulptora generacije ranih devedesetih: oblik je posledica ručne izrade (naravno uz upotrebu određenih tehničkih pomagala), važno im je zadovoljstvo izravnog susreta sa sredstvima rada, a kada je skulptura gotova postaje otvorena ka mnogim značenjima, spremna je da primi razne projekcije gledalaca, mada će uvek pre biti oblik nego simbol, telo a ne predstava. Ili će ponekad

in the Belgrade galleries. While this period starts and unfolds in painting, as it is spreading towards space installations, a strong wave of the new sculpture marks the end of the decade on the Belgrade art scene. As it was in the heroic times of the advance of the new arts practice of the seventies, the Students' Cultural Center Gallery becomes the place for the organized generation performance of one group of authors, namely, Srđan Apostolović, Zdravko Joksimović, Dobrivoje Krgović, Dušan Petrović and author under the pseudonym Talent. They are soon joined by the still younger artists of a similar sensibility, namely Dragan Jelenković, Marina Vasiljević and Božica Radenović, who are post-graduate students. Graphics do not remain apart from these new movements in the late eighties. Notable is the contribution of sisters Žarković, of Maja Ilić and Branka Pavić. Parallel to all these trends in which it is possible to recognize some common characteristics of one generation, authors as Veljko Lalić, Milica Lukić, Dejan Anđelković, Jelica Radovanović, Milica Tomić, Dragan Rakić and some others for whose work it is difficult to say whether it stands for more than a temporary need of a young artist to express himself in the very beginning of his formation as an artist.

How did that sculpture become the leading discipline in the very entrance into the nineties? It could be that after much appeal to imagery, metaphor and allegory, young artists have again felt the need for the form as the most reliable basis of the fine arts, as the basic condition of any plastic thinking. The sculptors of the first generation of the nineties have proved to be immune to various procedures of accepting and a visible adoption of the arts symbols from the stock of the past styles: quotations and remaking other people's ideas and solutions does not appeal to these artists that are very imaginative in form. They are hardworking and skillful workers for whom there are no problems in making anything whatsoever out of concrete materials. They come from the classes of the renewed and rejuvenated Belgrade School of Arts, its sculpture department, to be more precise. They do not resist what they can learn there as they have succeeded in obtaining the right to independent work. Their independence in work and ideas is a condition they take for granted. What essentially characterises the work of the four leading sculptors of the generation of the early nineties is a very different handling of materials, form that is the consequence of the work made by hands (they use some tools, too), the satisfaction of the direct encounter with the means of production that is important to them. When the sculpture is finished it becomes open to various meanings ready to take different projections of the onlooker, though always more form than symbol, body and not performance. Or, sometimes, the form and the symbol, the body and the performance merge with the conviction that sculpture is first of all a new born thing, a unique material and a spiritual object,

doći do sjedinjenja oblika i simbola, tela i predstave, stalno uz ubeđenje da je skulptura ipak pre svega jedna novonastala stvar, jedinstveni materijalni/duhovni predmet, nešto prisutno, dohvatljivo, opipljivo, namenjeno prostoru, smešteno u prostoru, najčešće na podu ili na zidu galerije, a gotovo nikada to nije kip na postamentu tretiran kao privilegovani objekt gledanja. Svaki oblik je rešenje za sebe, jedinstven u invenciji i neponovljiv u izvedbi, nipošto modul u seriji, u variranju ili čak u ponavljanju unapred odabраних uzoraka. Pribranost i proračun, ali i zaigranost i blaga ironija osnovne su osobine većine radova vodećih skulptora ranih devedesetih: oni se ukazuju kao graditelji svojevrstnih preciznih neupotrebnih mehanizama, predmeta koji su izrađeni od istih materijala (drvo, metal) od kojih su, na primer, nameštaj ili mašine, pri čemu su to, naravno, predmeti koji ništa praktično ne mogu i ne trebaju da obave. A formati ovih oblika/predmeta jesu (retko) krupni ili (češće) vrlo mali, čini se zato da bi tim krajnostima svojih veličina gledaoca što pre pozivali na reakciju: u prvom slučaju (kad su krupni) u dijalogu su sa celim njegovim telom, u drugom (kad su mali) ponuđeni su ruci, prihvatanju, dodiru. U tome je, nipošto u figuri koje ovde po pravilu nema, sadržana ljudska mera ove skulpture: ona nikada nije namenjena stalnom boravku u javnim prostorima nego jedino privremenom galerijskom izlaganju, što dalje znači da ne računa na opšte i kolektivne poruke nego na lični delokrug autorovog sveta, na svet njegovih skoro intimnih opsesija.

Jedna od osobina ne samo skulpture nego i drugih izražajnih područja (instalacija, performansa) u umetnosti ranih devedesetih jeste sažetost, konciznost, promišljenost rešenja i odluka. Nije, naravno, posredi povratak na iskustvo nekadašnjeg minimalizma, ponajmanje na geometriju konstruktivista, ali je ipak na delu ubeđenje ovih autora da ni u čemu, pa tako ni u umetnosti ne treba govoriti mnogo, ne treba se rasipati frazama, nego su primereniji lakonski ali i intenzivni iskazi čiji je vidljivi znak jednostavna, ali i začudna forma ili situacija iza koje stoji skoro metafizička spoznaja predstavnika ove možda prerano sazrele generacije mladih umetnika da se s manjim kazuje više, da manje zapravo jeste više. U takvom duhu biće prostorne postavke Mirjane Đorđević, Ivana Ilića, Selmana Trtovca, takve su akcije i nastupi Dejana Damjanovića, zasad najmlađih aktera na mladoj beogradskoj umetničkoj sceni ranih devedesetih, onih koji su već sada znatno iskoračili izvan školskih pouka i započeli da traže mogućnosti sopstvenih ulazaka u krajnje raznoliki svet savremene umetnosti, u isto tako izazovni i neizvesni poziv savremenog umetnika.

Ješa Denegri

something present, to be reached, touched, intended for a space, placed into a space, usually on the floor or the wall of the gallery and hardly ever a statue on a pedestal treated as a privileged object of observing. Each form is a solution for itself, unique is invention and unrepeatable in realisation, not a modul in a series, not in variation or repeating the beforehand chosen patterns. Moderation and calculation, but also playfulness and mild irony are the basic characteristics of most works by the leading sculptors of the early nineties: they appear to be the constructors of certain precise unusable mechanisms, objects made of wood or metal, the same materials as furniture or machines. They are, naturally, objects that cannot and need not perform anything practical. They are rarely big in size and are usually quite small, in order to attract the reaction by the extremes of their sizes, or it at least seems so. In the first case, when they are large, they are in dialogue with the onlooker's body, while in the second, when they are small, they seem to be offered to the hand, to the accepting and the touch. This is where the human measure of this sculpture is contained, definitely not in the figure that regularly does not exist here. It is never intended for residing in public spaces but for a temporary gallery display only, which furthermore means that it does not count on general and collective messages but on the personal scope of the author's world, the world of his almost intimate obsessions.

One of the characteristics of not only sculpture, but other expressive areas (installation, performance), too, in the arts of the early nineties, is conciseness, brevity and thoughtfulness of the solution and decision. It is not the case of going back to the experience of the former minimalism, not the least to the geometry of the constructivists, yet there is still the belief of these authors that it is not necessary to talk too much, to use too many phrases, but more suitable are laconic while more intensive utterances, the visible sign of which is a simple, yet enchanting form or situation behind which there is an almost metaphysical knowledge of the representatives of this, too early matured generation of young artists. It is that with less you can say more, that less actually is more. In such a spirit one can find the space displays of Mirjana Đorđević, Ivan Ilić, and Selman Trtovac, such are the actions and performances of Dejan Damjanović, so far the youngest performer on the Belgrade Arts Scene of the early nineties. They have already moved forward from their school lessons and have started to look for their personal entrances into the extremely varied world of the contemporary art and into the challenging and uncertain profession of the contemporary artist.

Ješa Denegri

ENTROPIJSKI SNOVI ILI RASPON REZIGNACIJE

Čini se kako ni ovogodišnji 16. riječki Biennale mladih neće biti odtrečen prtljaga svih onih problema koji su evidentirani za održavanja prošloga. Zabrinjava, uostalom, ponavljanje iste situacije kao da u međuvremenu nisu protekle dvije godine, a neki od mladih autora prisutni ovdje u višegodišnjem kontinuitetu, kao da toga neumitnog protoka vremena nisu ni svjesni, ostajući zatvoreni u opsesivnom *circulus-vitiosus* minulih zanosia i prašnjavih inovacija u prošlom svršenom vremenu. Reklo bi se kako dijelu mladih autora nedostaje prijeko potrebne smjelosti, spremnosti na rizik i njihovu uzrastu tako primjerenog duha pobune i nepristajanja na zatečeno stanje i preporuke establišmenta. Ovdje se niti što ruši, niti se na nekim novim temeljima grade makar i kule u oblacima mladalačke utopije koja je, ubacimo u ponovni opticaj zanosni oksimoron svake mladosti, bila najrealnija kada je tražila da se čini nemoguće. Listajući katalog i prisjećajući se zamjedbi kritike od prije dvije godine obuzima nas ista vrsta neveselog raspoloženja kakvo su demonstrirali i naši prethodnici povodom 15. Biennala. Situacija u mladom likovnom naraštaju kao da se nije promijenila ni za dlaku, pa bi većina kritičkih opaski mogla komotno stajati i danas uz dodatno stupnjevanje nelagode pred djelima mladih likovnih umjetnika utonulih u entropijske snove društvenih marginalaca i umjetničkih preživaa, koji nisu bili nikada dosada tako pokolebani neutješnim okolnostima u kojima žive i pokušavaju kreativno djelovati. Na prošlom je Biennalu Želimir Koščević ustvrdio kako nikada ranije nije bilo takvog pesimizma među izlagačima: "Dosadašnje biennialne smotre mlade jugoslavenske umjetnosti bile su i bolje i lošije, ali nikada kao ovog puta nije bilo prisutno takvo beznade." (Ž. Koščević). Mogli bismo nadopuniti Koščevića i reći da to nije ništa prema razmjerima rezignacije i stanjima bezvoljne prepuštenosti liniji manjeg otpora koja prevladava među ovogodišnjim učesnicima izložbe. Nema ni one ranije lakomislene mladalačke zaigranosti koja se nije previše osvrkala na posvećenu ozbiljnost umjetničkog prostora u kojemu stoluju visokoparni aksiomi akademske uozbiljenosti i metierske dotjeranosti. Infantilni valceri boja i sinkopirani ritam kričavog patterna "nove slike" odavno su iščezli iz transavangardnih uspomena novih generacija. "Kontrrirana gesta" (koji je naziv bio u opticaju nakon 14. Biennala) tzv. novog enformela živi još samo u tragovima umornih i oslabljenih pokušaja da se u sordiniranim gvaljama boja i bezenergijskoj simulaciji gestualnosti zapali neka davna iskra spontanosti. Ono što daje stanoviti profil kvalitete možda su još jedino redukcionistički potezi "minimalista" i referencije "neo-gea" kod nekolicine autora koji su devizu "manje je više" ispravno protumačili kao bogatstvo u odsutnosti svih narativnih suvišaka, a "siromaštvo" golih kiparskih i slikarskih oplošja

ENTROPIC DREAMS / EXTENT OF RESIGNATION

It seems that this year's, the Rijeka 16th Biennale of Young Yugoslav Artist has not got rid off those problems that were evident during the last one. The repetition of the same situation is worrying after all. As if two years had not gone by in the meantime, while some of the young authors, here present in a several years lasting continuity, do not seem to be aware of the pitiless passing of the time, remaining closed in the obsessive *circulus vitiosus* of past inspirations and dusty innovations in the past perfect. It could be said that some of these young authors miss the utterly necessary courage, readiness for taking risks and, to their age appropriate, spirit of rebellion and non-acceptance of the existent situation and of the exhortations of the establishment. Nothing is being pulled down here, nor, on some new foundations, castles built in the air of the youthful utopia, which, using the inspiring oxymoron of every youth, was most real when it wanted the impossible to be at work. Leafing through the catalogue and remembering the remarks of the critics made two years ago, we are overcome by an unhappy mood, the same felt by our predecessors in the occasion of the 15th Biennale. The situation in the young artistic generation does not seem to have changed at all so that most of the criticism could easily be valid even today, joined by degrees of uneasiness in front of the works of young artists immersed in entropic dreams of social outsiders and artistic ruminants that have never been so disheartened by the disconsolate circumstances in which they live and try to act creatively. Želimir Koščević remarked at the last Biennale that there had never been such a pessimism in the exhibited works: "The biennial reviews of the young Yugoslav art have so far been better or worse, but such a desperation has never been as present as this time" (Ž. Koščević). We could supplement Koščević and say that it was not of much significance if compared to the extent of resignation and the states of indifferent surrender to the least resistance that dominate in the works of this year's participants. We cannot find the former reckless youthful playfulness that never payed much attention to the devoted seriousness of the space of the art dominated by the pretentious axioms of the academic solemnity and *metier's* elegance. The infantile waltzes of colour and syncopic rhythms of garish pattern of the "new image" disappeared a long time ago from the trans-avantgarde memories of the new generation. "The controlled gesture", (term used after the 14th Biennale) of the so called new *enformel* is alive only in the traces of the tired and weakened attempts to light some ancient spark of spontaneity in the toned down gatherings of colour and the forceless simulation of the gestural. What provides a certain quality are, perhaps, the reductionistic acts of the "minimalists" and the reference to "neo-geo" in some authors that have correctly in-

prometnuli u slutnje nebrojanih mogućnosti, vrativši umjetnost u krilo utopijskog projekta isposničke potrage za neizrecivim.

U odsustvu svakog provodnog generacijskog "motiva", ovogodišnji Biennale možda je, uz ostalo, jedan od do sada najneodređivijih u pogledu intuiranja budućnosti mlade umjetnosti čije se ideološke i stilske preferencije ničim ne daju nazrijeti. Daleko smo i od toga da govorimo o introvertiranim svjetovima "privatnih mitologija", avangardizmu ili konzervativizmu, periodičnom uskrснуću genius locia ili "iskorjenjenoj" pluralnosti kozmopolitskih obrazaca. Vrijeme promjena negdje je iza ovih mladih umjetnika, a njihov napadni prezent ispoljen u želji da se na mala vrata uđe u salonski prostor, ostao je bez projekta za budućnost, ukotvljen u mirnoj luci odsustva svakog dijaloga i kritičkog konfrontiranja. Još za prošlog Biennala Berislav Valušek je primjetio, a to bismo neizostavno mogli preslikati i na ovogodišnju za akord dramatičniju situaciju, kako "mladi nemaju više nikakve iluzije o svom mjestu u društvu i o stvarima koje mogu promijeniti". Ponovio bih i svoja dvije godine stara zapažanja povodom prošlog Biennala, čija primjenljivost danas govori o tome da se ništa nije izmijenilo, pa stoga nisu neophodne ni nove korekcije i osuvremenjena retuširanja. Primjetio sam tada kako je svaka namjera u djelu prelako čitljiva i preprozirna, a svaki potez kista ili udar dljeteta odzvanjaju prazninom neoplemenjene izravnosti, golom fizičnošću materije i jeftinoćom citata. Ono što možda najviše onespokojuje u neobaveznosti je poigravanja umjetničkim sredstvima kao da se radi o dokonim slagalicama i aktivnosti za osobnu razbibrigu. Umjetnost kao teren discipline i odgovornosti prema obavezujućim vrijednostima prošlosti, čak i kada se ove negiraju, napušten je za volju anarhične sadašnjosti koja ne razmišlja o sutrašnjem danu. Zajednički nazivnik ove generacije, uz izuzetke kojih uvijek ima, premda iz godine u godinu sve manje, stoga je nervoza i nesabranost u zahtjevu za brzom umjetničkom verifikacijom i građenjem statusnog privida sazdanog od društvenih priznanja i laskavih jednosezonskih nagrada.

Vinko Srhoj

terpreted the motto "less is more" as richness in the absence of all narrative superfluities, while the "poverty" of bare sculptural and pictorial surfaces they have turned into premonitions of countless possibilities, having taken the art back into the lap of the utopic project of the ascetic search for the inexpressible.

In the absence of any conductive generational "motive", this year's Biennale is, perhaps, one of the so far least defineable if we wish to speak about the future of the young art, the ideologies and stylistic preferences of which cannot be discerned. We are also far from speaking about the introverted worlds of "private mitologies", avantgardism or conservatism, periodic resurrection of genius loci or the "uprooted" plurality of cosmopolitan models. The time of change is somewhere behind these young artists, while their striking present tense manifested in a wish to enter the reception space through the small door, remains without a project for the future, anchored in a calm harbour of the absence of any dialogue and critical confrontation. Already at the time of the last Biennale, Berislav Valušek observed, and we should inescapably use it for this year's, slightly more dramatic situation, that "young artists have no illusions left about their place in the society and about the things they can change". I would also like to repeat my two years old remark used in the occasion of the last Biennale, the applicability of which points to the fact that nothing has changed and that consequently neither new corrections nor up-to-dated retouchings are necessary. I noticed at the time that every intention in the works is too easily readable and too transparent, while every stroke of the brush or blow of the chisel resounds the emptiness of the rude straightforwardness, with the bare physicality of the matter and the cheapness of the quotations. What is perhaps most disturbing in its informality, is the play with artistic means, as if they were jigsaw puzzles or activities used as a personal pastime. Art as a field of discipline and responsibility towards the binding values of the past, even when they are denied, has been left for the will of the anarchic time present that does not think about tomorrow. The common denominator of this generation, with the existent exceptions, although fewer every year, is, therefore, the nervousness and confusion in the claim for a fast artistic verification and the building of the status illusion made of social acknowledgements and complimentary one-season awards.

Vinko Srhoj

Biennale mladih jugoslavenskih umjetnika održat će se u Rijeci i ove godine. Sada, kada su političke razlike više no ikada podijelile Jugoslaviju, na neki je način utješno da ima još onih koji žele na jednom mjestu izmjenjivati iskustva, prezentirati i kreirati sve raznolikosti i zajedništvo jugoslavenskog umjetničkog prostora, ukoliko on uopće postoji. Politika se morala odraziti i u umjetničkom svijetu, koliko god se on deklarirao apolitičnim. Ove se godine u Sarajevu neće održati izložba "Jugoslavenska dokumenta", unatoč činjenici da je trebala postati tradicionalnom dvogodišnjom smotrom umjetnosti u Jugoslaviji, a Cetinje je, sjajno i ambiciozno zamišljeno, neslavno startalo. Izložbe jugoslavenskog karaktera prešutno se gase, a na one koje još postoje nerado dolaze umjetnici iz drugih republika. Riječka se smotra ove godine možda zadnji put održava, ali su mladi prijavljeni u velikom broju iz svih krajeva Jugoslavije na neki način ipak dokazali da političke podjele do njih najsporije dopiru. Veliki broj prijavljenih radova i proporcionalni broj onih koji su primljeni vjerno ilustriraju aktualne umjetničke tendencije na ovom prostoru. Uporno inzistiranje organizatora da Biennale ne preraste u pozivnu ili konceptijski profilarnu izložbu (premda bi tako bez sumnje dobilo na kvaliteti), pokazalo se potpuno opravdanim, jer to je ipak jedina umjetnička manifestacija koja vjerno i istinito prikazuje aktualnosti jugoslavenske umjetničke scene. Protekla su dva Biennala tako iskristalizirala ondašnje dominantne trendove u jugoslavenskoj umjetnosti, te su izložbe pod nazivima "Kontrolirana gesta" i "Geometrije" obišle sve centre ukazujući na dominantne umjetničke pojave informela i geometrije komparirajući i valorizirajući individualne pristupe zadanoj temi, ali i ukazujući na sličnost mišljenja i pristupa pojedinih sredina. Te, bez sumnje vrlo korisne izložbe, koje su svoja ishodišta našle upravo pregledom situacije na riječkom biennalu, potvrdile su i opravdanost jedne ovakve "velesajamske" manifestacije, koja je unatoč svom pluralističkom karakteru, gotovo uvijek do sada znala promovirati aktualni umjetnički trend.

Ovogodišnje Biennale ostalo je bez toga. Naime, forsiranje neke određene umjetničke pojave ovoga bi puta bilo besmisleno, jer jednostavno takvo što trenutno ne postoji. Interesne sfere mladih jugoslavenskih umjetnika vrlo su široke, te obuhvaćaju gotovo sva umjetnička kretanja specifična za proteklo desetljeće s rijetkim pokušajima anticipacije mogućih nadolazećih tendencija. Mladi se najčešće vole izražavati u stilu neoekspresionizma koji je postao toliko akademskim i bezrizičnim da je gotovo izgubio svu svoju draž. Informel i geometrija pomalo ustupaju svoja dominantna mjesta za koja su se izborili proteklih godina, ali se pravi nasljednik ne nazire. Kod izvjesnog broja radova primjetan je otklon prema kiču,

The Biennale of the young Yugoslav artists will take place in Rijeka this year, too. In the times when political differences have divided Yugoslavia more than ever before, it seems to be comforting that there are still people who in one place wish to exchange experiences, present and create all that is either different or in common to the Yugoslav arts, if such existent at all. The politics had to be reflected in the arts, too, inasmuch as they are declared to be apolitical. The exhibition "Yugoslav Documents" will not take place in Sarajevo this year, although it had to become a traditional biennial review of the arts in Yugoslavia, while Cetinje that was brilliantly and ambitiously conceived, had an unglorious start. The exhibitions that are on the Yugoslav level quietly stop existing and if they still take place, artists from other republics are not very willing to participate. The Rijeka Biennale may be taking place the last time this year. A great number of the young from all parts of Yugoslavia that have applied, proves that political divisions reach them slowly. A large number of applied works and the proportionate number of those accepted faithfully illustrate current artistic tendencies on this territory. Organizers persistent wish that the Biennale should not become an exhibition of just one profile or conception (although that way it would have risen in quality) has proved to be definitely justified as it is the only artistic manifestation that truthfully presents what is currently happening in the Yugoslav arts. The last two ones crystallized the dominant trends at that time in the Yugoslav arts. Exhibitions called "Controlled Gesture" and "Geometry" were shown in all the centres pointing to the dominant artistic features as enformel and geometry, comparing and evaluating individual contributions to the given theme, while also showing the similarity in opinion and the contribution of certain centres. These very useful exhibitions resulting from the review of the Rijeka Biennale, have confirmed the justification of a such, "to a fair similar" manifestation that in spite of its pluralistic character has always known how to promote the current artistic trend.

This year's Biennale has remained without this characteristic. To force a particular artistic feature would be useless as it simply does not exist at the moment. The spheres of interests of the young Yugoslav artists are very wide and include almost all the artistic trends specific for the past decade together with some rare attempts to anticipate possible oncoming tendencies. The young mostly like to express themselves in the neo-expressionistic style that has become so academic and safe that it has lost its charm. Enformel and geometry are slowly yielding their dominant places, but their real inheritor cannot be discerned yet. In a certain number of works a move towards kitsch can be observed, just as there are visible tendencies towards the restoration of pop-art and conceptual ar-

kao što postoje i primjetne tendencije k obnovi pop-arta, kao i konceptualnog umjetničkog razmišljanja. Uz neke zakašnjele pojave anakronizma, korištenja citata, te različitih apstraktnih izraza, ove bi se pojave mogle na neki način izdvojiti, ali nikako ne bi mogle formirati jasno profilirane cjeline s ambicijama trendovske promocije. Ova razmišljanja prvenstveno se odnose na slikarstvo, dok je skulptura nešto jasnije profilirana. Konstruktivistička polazišta i geometrijske forme prevladavaju u kiparstvu, ali i ostala stremljenja dosta su jasno i konsekventno provedena, te možda ne bi bilo pogrešno zaključiti da slikarstvo nakon mnogo godina ponovo prepušta primat kiparstvu. U tome mu obilato pomažu brojne i inventivne instalacije i ambijenti, kao i razmišljanja o skulpturi kao objektu. Prije nekoliko godina organizatori Biennala mladih uveli su sekciju proširenih medija koja je tada imala i te kakvog opravdanja budući da je uključivala one medije koji nisu bili strogo zadani tada uvriježenim likovnim disciplinama, ali u sebi neosporno sadrže elemente likovnosti. Instalacije, ambijenti, objekti, performanci i video ustalili su se u međuvremenu kao dominantne discipline umjetničkog izražavanja mladih umjetnika, te bi ta sekcija trebala tražiti svoju redefiniciju, jer mnogi radovi koji su upravo za nju kandidirali ne podliježu ni osnovnim blagonaklonim kriterijima, a o konsekventnosti provedbe umjetničke misli često nažalost ne može biti ni govora. Ponudeni projekti bazirani uglavnom na formi performanca ili hepeninga ne nude ništa novog, što se ne može konstatirati za umjetnički video koji pokazuje izvjestan napredak, te odabrani radovi ispunjavaju prosjek svjetskog standarda video-art produkcije.

I ovo je Biennale, slično kao i ranijih godina, dokazalo da u Jugoslaviji postoji nekoliko snažnih umjetničkih ličnosti koje iskaču iz prosječnosti koja ne može biti zadovoljavajuća. Svježa krv ovoga puta nije donijela dovoljno svježine, niti je pronašla neko umjetničko zajedništvo što možda ovoga puta nije trebalo niti očekivati. Evidentno je da riječkoj smotri nedostaje nekoliko afirmiranih imena koja smatraju da su takve izložbe prerasle, ali upravo bi s njima dobili i zadovoljavajući presjek jugoslavenske scene i njenih brojnih pluralizama, te bi Biennale postao smotrom znatno kvalitetnijom od mnogih sličnih u Europi. Moderna galerija u Rijeci učinila je znatan pomak kada je Međunarodno biennale crteža pretvorila u pozivnu izložbu, ali isto je tako svjesna da Biennale mladih upravo zbog svega navedenog jedino nudi realni pregled likovnih zbivanja, te treba ostati ovakvim kakvo je, bez obzira ostalo jugoslavenskog ili kakvog drugog geopolitičkog karaktera.

Mladen Lučić

tistic thinking. Together with some late manifestations of anachronism, usage of quotations and various abstractionistic expressions, these occurrences could, in a way, be set apart, but they could not form clearly distinguished entities claiming a trend promotion. All this is in relation to the painting, the sculpture having a more clear profile. Constructivistic starting points and geometric forms are dominant in sculptural works, but other tendencies have been quite clearly and consistently worked out, too. It, therefore, may not be wrong to conclude that, after many years, painting gives up the lead to sculpture. In this way it is being helped by various and inventive installations and ambiances, as well as by thinking of sculpture as an object. A few years ago, the organizers of the Biennale of Young Yugoslav Artists introduced the section of the extended media that then did not strictly belong to the established arts disciplines but did contain elements of the arts. Installations, ambiances, objects, performances and video have since become dominant disciplines of the artistic expression of the young so that this section needs a new defining as many works that have applied cannot be subject even to the most benevolent criteria, while there is no consistency whatsoever in the carrying out of the artistic thought. The offered projects have mainly the form of a performance or a happening and do not present anything new. This cannot be said of the artistic video that shows a kind of a progress while the chosen works are up to the average world standard of the video art production.

This Biennale has proved, as those of the earlier years had, that there are some strong artistic personalities in Yugoslavia that are above the mediocrity that cannot satisfy us. The fresh blood has not brought enough freshness nor found an artistic common point, which, this time, was neither to have been expected. It is evident that the Rijeka review misses some affirmed names that think they have grown above such exhibitions, though, together with them only, a satisfactory profile of the Yugoslav arts and their various pluralisms could have been provided and the Biennale become a review of a quality higher than many similar in Europe. The Museum of Modern Art Rijeka made an improvement when it changed the International Drawing Biennale into exhibition by the invitation of the artists. It is also aware that the Biennale of Young Yugoslav Artists presents the only realistic review of artistic occurrences and that it should remain as it is, no matter whether of a Yugoslav or some other geopolitical character.

Mladen Lučić

16. BIENNALE MLADIH, O SMISLU OVE MANIFESTACIJE NEKOĆ I PERSPEKTIVI DANAS

Raditi na 16. Biennalu mladih Moderna galerija u Rijeci započela je s punom sviješću o radikalnoj povijesnoj razlici između društvenog, političkog i umjetničkog konteksta negdašnjeg rada na osnivanju Biennala mladih jugoslavenskih umjetnika - 1960.-e godine - u vrijeme najjačeg poleta i optimizma integrativnih procesa Nove, socijalističke Jugoslavije i podviga afirmacije umjetničkog napora, praćenih odgovarajućom kulturnom i muzejsko-galerijskom "politikom" i praksom, na "frontu vremena" moderne umjetnosti i srodnih izložbenih djelatnosti i manifestacija u svijetu; afirmacije izvjesnog novuma koja je u našim uvjetima "zemlje u razvoju" imala upravo revolucionarno značenje u najozbiljnijem smislu pojma revolucionarnog! - i kompliciranih okolnosti koje su nastale nakon trideset godina progrediranja/regrediranja odnosno više od desetljeća globalne dekadanse SFRJ kao "federacije". Istodobno sa svima poznatom ekonomsko-socijalno-političkom smjenom situacije u SFRJ, zbila se i svojevrsna svjetsko-epohalna (?) smjena umjetničke prakse i teorije: kritičari, teoretičari i umjetnici uporno traže pouzdano hvatište za "adekvatno" razumijevanje i kritiku promjena umjetničke prakse i stavova u uvjetima visokog/kasnog/ultra-modernizma i /ili postmodernizma, koji ni sam više ne odiše jutarnjom borbena-oslobodilačkom svježinom s kraja 70-ih i početka 80-ih. Šezdesetih su, možda, samo "burevjesnici" Doba Entropije na čije se intuicije poziva Kipke slutili takvu "perspektivu"... Taj "radikalni" prijelaz od 1. do 16. BM dug tri desetljeća ili - točnije? - rez ili rascjep "kratak" koliko i dvogodišnji interval između 15. i 16. Biennala mladih u Rijeci, između 1989. i 1991. u SFRJ! - treba naglasiti i jasno razumjeti.

Raditi "to" danas ima drukčiji kontekst i značenje i stoga ne bi bilo primjereno minorizirati rutinskim tumačenjem osnovni problem: pitanje karaktera, značenja i perspektive ove "riječke" manifestacije važne i danas, ne manje nego 60-ih, za promociju mladih umjetnika iz svih sredina Jugoslavije i za međusobnu likovno-umjetničku komunikaciju na tom "seizmički" izuzetno aktivnom, da ne kažemo katastrofalnom teritoriju jugoistočne Europe, s kojom ova (Nova Europa) više ne zna što bi uopće mogla započeti.

Valja navesti što se "trese" oko Biennala mladih u Rijeci:

1.) Društveno "tlo", ekonomska i politička systemska "baza" Biennala uzdrmana je - čak i pravim eksplozivnim sredstvima, što je opasan "novum" i fenomen! - uzdrmana je u temelju, a pukotine i rupe u komunikativnim i organizacionim kao i finansijskim vezama više su nego zamjetne.

16TH BIENNALE OF YOUNG YUGOSLAV ARTISTS, ITS PURPOSE ONCE AND ITS FUTURE TODAY

The Rijeka Museum of Modern Art started to work on the 16th Biennale of Young Yugoslav Artists fully aware of the radical historical differences between the social, political and artistic context of such a work when founding the Biennale in 1960 and such a context three decades later. The year 1960 presents itself as the time of the strongest enthusiasm and optimism of the integrative processes of the New, socialist Yugoslavia and of the achievements of the affirmation of artistic efforts, followed by an adequate cultural, museum and gallery policy and practice at "the front of the time" of modern art and similar exhibiting activities and manifestations in the world; the affirmation of a certain novelty that in Yugoslav circumstances of developing country had a real revolutionary meaning in the most serious sense of the word! After thirty years of progressing/regressing, after more than a decade of the global decadence of the SFRY as "federation", the present circumstances are rather complex. Along with the well known economic, social and political change in the SFRY, a kind of a change significant at the world level occurs in the practice and the theory of the art: critics, theory makers and artists are trying to find a secure hold for an adequate understanding and criticism of the changes in the art practice and beliefs in the circumstances of the high/late ultra-modernism and/ or post-modernism that itself does not have the morning freshness of those ready to fight for freedom that belongs to the late seventies and the beginnings of the eighties. The sixties are perhaps only announcing "the tempest", are the time of Entropy, the intuitions of which Kipke quotes suspecting such a "perspective". We have to point out and understanding this radical change from the 1st to the 16th Biennale of Young Yugoslav Artists in Rijeka, or the cut or the gap as "short" as the two year interval between the 15th and the 16th Biennale, between 1989 and 1991, and that in the SFRY!

To work on it nowadays has a different context and meaning and it would therefore not be appropriate to underestimate the elementary problem by a routine interpretation, the question that is of the character, significance and the future of this Rijeka manifestation. The Biennale is important even today, not less than in the sixties, both for the promotion of the young artists from all parts of Yugoslavia and for the interactive communication on this "seismically" exceptionally active if not catastrophic territory of the south-east of Europe, that the New Europe cannot make heads or tails of.

It is necessary to say what is "shaking" round the Biennale of Young Yugoslav Artists in Rijeka:

2.) Ni mladi umjetnici "od Triglava do Gevgelije" nisu niti mogu biti "mladi" na način 60-ih, a možda još i manje na način ranih 80-ih, kad je "nova slika" još bila "nova", "druga skulptura" - "druga" i kad su "zbivanja na slovenskoj (kolektivistički-subverzivnoj!) sceni" uzrujavala javnost, a ne samo političare, SUP i sumnjičavu likovnu kritiku i "pucala u Jugoslaviju" polučujući neuobičajeno konkretne "bazične" efekte, a potom i zavidne svjetsko-promotivne i financijske rezultate. Otad su se sjene produžile, a boje i nade "ostarile", izbljebile, dobile patinu "tempi passati". Retro-gard kao princip i metoda ne djeluje više nimalo novo i uzbudljivo, uvišestručuje sve čega se dohvati u lošu beskonačnost i time troši svako značenje, do gubitka u banalnoj poznatosti, u praznini već - videnosti. Ono u početku subverzivno nakon "smjene" situacije i stanovištva postalo je manje-više institucionalno, priznato, historizirano i statusno dominantno; "kolektivizmi" postaju prejaki, previše prihvaćeni, estetički sumnjivi i bljutavi, čak odiozni za mnoge umjetnike koji iznova traže nešto "drugo", neku umjetničku "specifičnu razliku" i problem u okruženju idioma i elek-ticizama koji pokrivaju sve. Biti "subverzivan" spram ma kojoj ideologiji, ma kojoj umjetničkoj poziciji i poetici, za jedne je postalo besmisleno, a za druge izgleda gotovo nemoguće. Da li se i dalje na neki barem realtivno drugačiji način baviti tom začudno golemom "novonastalom" gomilom "estetske" banalnosti i trivijalnosti ili pokušati "izabrati", naći "vlastitu disciplinu" i "transcendenciju" iznad ili iznutra te hrpe općepoznate produkcije? - to pitanje umjetničke i kritičke savjesti i "razvoja" kao da u najnovijoj produkciji mladih umjetnika koji su se u izuzetno velikom broju (390 autora, skupina, projekata!) odazvali Galeriji i prijavili na ovogodišnji Biennale nije moglo iznjedriti nikakvo "drugačije" rješenje koje bi kritičari (žiristi) trebali zapaziti kao posebnost 16. BM, kao zajedničku novost i likovni fenomen kojeg bi se moglo pridodati ili u sukcesiji postaviti iza već ustanovljenih: primjeri novog enformela i apstraktnog ekspresionizma (Gumilar, Rafajlović, Donkov..."novi" Floričić; da li i Karolina Demirović i Slobodan Peladić koji eksperimentira s variranjem dimenzija formata, s funkcioniranjem različitih postava slika u raznim izložbenim prostorima?) ; primjeri "geometrije", nove skulpture u Sloveniji, Beogradu, Novom Sadu, odnosno Srbiji (i) Vojvodini, u Makednoji i - pojedinačno ili kao "pojava" - u drugim sredinama. To su već prije "detektirani" i razvijeni fenomeni prezentirani nizom izložbi.

Priličan broj autora, naročito Robert Šimrak, Bužek, Hadžihasanović, Kokot, Alida Šarar, Kantardžić, Marina Banić, Milica Tomić, Aleksij Kobal, Žarko Jovanovski; na svoj način i Vlado Zrnić, skupine "DeLuxe", "Sokol", video-kiparska instalacija "Tam" (Prosenc, Sevcnikar, Skaberne): niz radova u "sekciji proširenih medija" i izvan nje koriste elemente pop-arta, kulturnoindustrijske i subkulturne produkcije, TV-a kao

1) The social "ground", the economic and political system "basis" of the Biennale has been shaken, by the real explosive on top of all, which is a dangerous novelty and phenomenon. It has been shaken in the foundations, but the cracks and holes in the communicational, organisational and the financial connections are more that noticeable.

2) The young artists "from Triglav to Gevgelija" cannot be "young" in the way of the sixties, even less so in the way of the early eighties when the "new image" was still new, the "second sculpture" still second and when "happenings on the Slovene, collectivistically subversive scene" were upsetting the public, not just the politicians, police, and suspicious art critics. This meant "shooting Yugoslavia itself" while getting unusually concrete "basic" effects in order to achieve considerable world promotional and financial results. Shadows have become longer since, colours and hopes "have grown old", become discoloured, got the coating of the "tempi passati". Retro-garde as a principle and a method does not work as new and exciting anymore, and all that it gets hold of, it multiplies into a bad infinity, wasting every meaning till it gets lost in the commonplace, familiarity, into the emptiness of the already seen and known. What was initially subversive after the "change" of the situation and the points of view, has become more or less institutionalised, accepted, historified and of a dominant status. "Collectivism" became too strong, far too accepted, aesthetically dubious and tasteless, for many artists even hateful as they again look for something "different", for some artistically "specific difference" and for a problem surrounded by idioms and eclecticism that cover all. To be "subversive" against any ideology, any art position and poetics, has for some artists become senseless while for others almost impossible. Should we deal this extraordinarily immense "new-begotten" heap of "aesthetic" banality and triviality in a different way or choose to find our own distance and transcendence above or from within of this pile of the commonplace production? This question of the artistic and critic's conscience does not seem to have come any different solution by what the critics could notice in the latest production of the artists who have applied in an exceptionally great number, i.e. 390 authors, groups, projects. The critics could not notice a particularity of the 16th Biennale of Young Yugoslav Artists, something that could function as a novelty and an artistic phenomenon that could be added or successively placed behind the already existing ones. Exhibited are the examples of the new enformel and abstract expressionism (Gumilar, Rafajlović, Donkov, ... a "new" Floričič, perhaps Karolina Demirović too, and Slobodan Peladić who experiments changing the format dimensions and the painting's placement), there are then the examples of "geometry", new sculpture in Slovenia, Belgrade and Novi Sad, that is in Serbia, (and) Vojvodina, in Macedonia and, in-

"modela" (Maznevski), rock-ikonografije, "uličnog" likovnog izraza, kiča i simulacije "primitivne" umjetnosti (neki) "dječjeg izraza" (neki drugi)... Sve to nipošto se ne bi moglo niti smjelo sabiti i "homogenizirati" u ma kakav jedinstveni "trend": ništa od toga nije "nešto potpuno novo" i divergira u nekoliko posebnih "tendencija", u zasebne i lične radove, iskaze, projekte. Kako tretirati sve te heterogene pa i "kontigentne" radove koji ne teže okupljanju pod zajedničku odrednicu poput "nove apstrakcije"/"kontrolirane geste"/"geometrije" itd., nego više upojedinjenoj pažnji i recepciji, shvaćanju nekog projekta kao posebnog i nesvodivog na opće zalaganje "trends" i apstrakcije dekadnog računanja vremena umjetnosti ?

Možemo zaključiti da, jednostavno, zasad nije na djelu neka jasna i razgovjetna samoartikulacija "nove sinteze" koju bi imao ponuditi riječki Biennale. No takva "neodređenost" i neizvjesnost ne bi nas trebala previše brinuti i zbunjivati u dvogodišnjim pravilnim intervalima. Naime, i ove godine prijavljeno je barem nekoliko autora, djela i projekata oko kojih bi se moglo, iako ne i nužno, okupiti više ili manje drugih radi jedne ili više "specijalno" koncipiranih izložbi. Ali to zaista nije neophodno da bi organiziranje Biennala bilo opravdano; djelatna suradnja, međusobno informiranje, komuniciranje i diskusija ne trebaju rezultirati "sintezom" bez razloga i po svaku cijenu. Potrebno je i to razumjeti i afirmirati kao jedno od stvaralačkih i izlagačkih načela.

Od 390 prijavljenih radova, uključujući projekte za "sekciju proširenih medija", žiri je odabrao nešto manji broj od uobičajenog, tek stotinu i tridesetak. Tih 130 djela, instalacija, ambijenata i performansa dobit će stoga više prostora za disanje i djelovanje, a Biennale rijetku priliku da izbjegne prečeste prigovore na račun pretrpanosti viškom radova i neadekvatnosti njihove prezentacije. Zbog činjenice odnosno procjene da mnogi od prijavljenih plesnih performanca (radi se o nekolicini mladih protagonista suvremenog plesa, mahom iz Rijeke, Opatije, Lovrana i okolice: Senka Baruška/Labis, Laura Marchig-Šesnić, Andreja Smokvina i drugi) iako sadrže izvjesne likovno-umjetničke aspekte ipak polaze od plesa kao navlastite umjetnosti i zahtjevaju i druge kriterije stručne prosudbe i selekcije, žiri koji je kvalificiran jedino za područje likovnog odlučio je da takve izuzetke ostavi po strani, da se, eventualno, nešto od toga izvede kao popratno događanje uz otvorenje ili da se, ako se jednom još "proširi" koncept Biennala i "sekcije proširenih medija" tako da može na prikladan način uključiti i moment plesne umjetnosti, i to podvrgne stručnom žiriranju i odabiru.

Nagrađeni autori (osim Floričića) uglavnom su već zauzeli svoje mjesto u suvremenoj umjetnosti odnosno na našoj sceni i značajnim likovnim manifestacijama. Većina ih je već sudjelovala na Biennialima u Rijeci, neki na izložbama

dividually or as a phenomenon in other parts of the country. These are the already "detected" and developed phenomena that have been presented by a series of exhibitions.

There are then authors as Robert Šimrak, Bužek, Hadžihasanović, Kokot, Kantardžić, Alida Šarar, Marina Banić, Milica Tomić, Aleksij Kobal, Žarko Jovanovski, and, in his own way, Vlado Zmić, groups the "DeLuxe" and the "Sokol", the video-sculptural installation the "Tam" (Prosenec, Sevcnikar, Skaberne) and a whole series of works in the "section of the extended media" or out of it that use the elements of pop-art, the elements of industrial and subcultural production, television as a "model" (Maznevski), rock-iconography, "street" artistic expression, kitsch and the simulation of the "primitive" art (some of them), and "infantile expression" (some others)... All this should not be piled together and homogenised into any unique trend: none of this is "something entirely new" and it diverges into a few special "tendencies", separate and personal works, utterances and projects. How to deal with all these heterogeneous, even contingent works, that do not tend to be gathered under a common denomination as "new abstractionism"/"controlled gesture"/"geometry", etc., but strive towards individual attention and reception, understanding of a project as something apart and do not wish to be classified under a "trend" or to be used in calculating in decades the passing of the time of the art.

We can come to a conclusion that a clearly visible self-articulation of a "new synthesis" that should be offered by the Rijeka Biennale is simply not going on at the moment. Such an "indefiniteness" and uncertainty need not worry or puzzle us too much in the two yearly regular intervals. This year, too, there are at least a few applied works and projects that could, although not necessarily, attract a smaller or great number of others for one or more exhibitions with a "specialised" conception. But this is really not necessary in order to justify the organising of the Biennale: effective collaboration, mutual exchanging of information, communication and discussion need not result in a "synthesis" under all costs. It is necessary to understand and affirm this as one of the creative and presentational principles.

From the 390 applied works together with the projects for the "section of extended media", the jury has chosen a number smaller than usually, only hundred and thirty. These 130 works, installations, ambiences and performances will this time get more room for breathing and functioning and the Biennale a rare chance to avoid frequent remarks as to be overloaded with the art works and about their inadequate presentation. Many of the applied dance performance (mostly from Rijeka, Opatija and Lovran: Senka Baruška/Labis, Laura Marchig/Šesnić, Andrea Smokvina and others) although containing certain fine

"Kontrolirana gesta" i "Geometrije". Tu je i mnoštvo "veterana" : Zaplatil, Šubic, Štokelj, Grozdanić, Hadžihasanović, Stipešević.

Ipak. Postoje novosti, naročito za riječke prilike : radovi zagrebačkog umjetnika Sandra Đukića, dostojno nagrađenog, s kojima se u ovom gradu prvi puta susrećemo. "DeLuxe" iz Ljubljane. Zadarski umjetnik Vlado Znić. Te su "novosti" u još uvijek svježem i zanimljivom artistički-tehnološkom priključku na zaista aktualna događanja na svjetskoj "postindustrijskoj", informatičko,"kasnokapitalističkoj"sceni, prekrivenoj famoznim simulacijam/simulakrima(Jean Baudrillard), s čijim sjajem i artističkom elaboracijom nas mogu, dijelom, upoznati i ovi naši umjetnici, kao i spomenuti "veteran" Bojan Štokelj.

Subvertirati institut umjetničkog djela i granice medija, poput Štokelja, Jandrića, Dorđevićeve, Tolja i drugih, nužan je vid "tradicije" BM-a u Rijeci prošle, a nadajmo se i otpočele decenije. To je jedno od pitanja savjesti umjetnika, grada Rijeke i Moderne galerije, na koje treba podsjetiti u vrijeme kad je u našem gradu, na ulicama, trgovinama, svim javnim prostorima, pa i u nekim (zasad još) izložbenim, prisutno glasno i djelatno sve osim - umjetničkih akcija i intervencija. Ali nisu umjetnici prvi i jedini "krivci", nego opći društveni kontekst "nelagode u kulturi", nelagode spram lika u zrcalu.

Najiskreniji izrazi zahvalnosti svima koji su izašli u susret 16. Biennalu mladih bilo u prostornom, bilo tehničkom, financijskom ili moralnom pogledu, kao i umjetnicima iz svih krajeva ove doline suza koji su se u tolikom broju i ovaj put odazvali.

Branko Cerovac

arts aspects, start from dance as their art and require other criteria of qualified estimation and selection. The jury that is qualified for the fine arts only has decided to leave such exceptions as possible accompanying events for the opening, or for the case that the conception of the Biennale and the "section of the extended media" should become still more extended so that it would appropriately include the art of dancing and have it given to a qualified selection and jury.

The awarded authors with the exception of Floričić, have already their place in the contemporary art, art manifestations, namely. Most of them have already taken part in the Rijeka Biennale, while some in the exhibitions of the "controlled gesture" and "geometry". There are many "veterans", too, such as Zaplatil, Šubic, Štokelj, Grozdanić, Hadžihasanović, Stipešević. And yet there are some new, especially for Rijeka: the works of the Zagreb artist Sandro Đukić, for example, that have been appropriately awarded. We meet him for the first time in this town. There is then the "DeLuxe" from Ljubljana and an artist from Zadar, Vlado Zrnić. These "news" are in the still fresh and interesting connection with the really up-to-date events on the world "post-industrial", "data-processing" and "late capitalism" scene covered with the famous simulations/simulacra (Jean Baudrillard), with the radiance and artistic elaboration which can, at least partly, be presented to us by these Yugoslav artists, as well as by the above mentioned "veteran" Bojan Štokelj.

To subvert the institution of the work of art and the limits of media as Štokelj, Jandrić, Dorđević, Tolj and others do, seems to be the necessary aspect of the Biennale "tradition" in the last, and, let us hope, the beginning decade. This is one of the questions of the conscience of the artists, the town of Rijeka and the Museum of Modern Art. We have to be reminded of this in the time when all but artistic actions and interventions are present in this town, its streets, squares and all public places, even (so far) some exhibitivive ones. But is not the artists who are the first and only to be "accused", it is the general social context of "uneasiness in culture", uneasiness towards the figure in the mirror.

We are most grateful to all those that have helped the 16th Biennale of the Young, whether providing space, technical, financial or moral help, and we wish to thank the artists from all parts of this valley of tears that have again responded in such a great number.

Branko Cerovac

91000 Skoplje
Partenij Zogravski 39

Rođen 1958. god. u
Strumici. Završio ALU u
Zagrebu. Izlagao na tri
samostalne i više grupnih
izložbi. Dobitnik četiri
nagrade za skulpturu.

Slavno drvo, 1990, drvo, 32 x 33 x 26

ADŽIEVSKI, Tome

ANDREEVSKA-MIŠEVA, Narcisa

Voda-zemlja-nebo, 1990, akril i ulje na platnu, 160 x 100

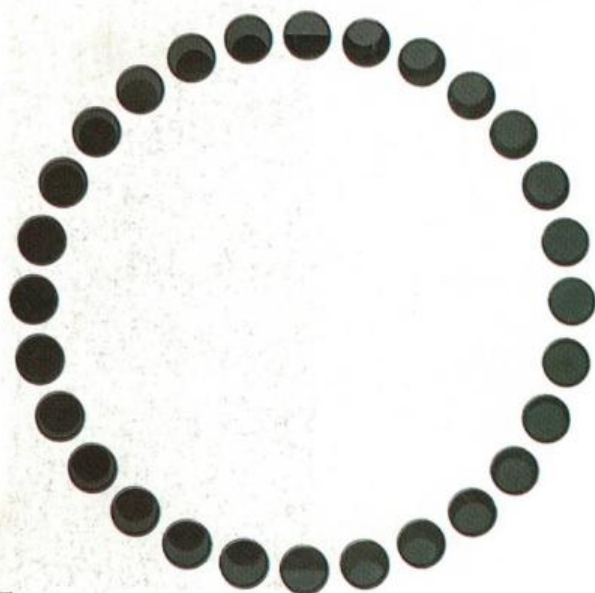
91 000 Skoplje
ul. Karaorman br 27b

Rođena 1963. god. u
Skoplju. Diplomirala na FLU
u Skoplju. Izlagala samostal-
no i na brojnim izložbama u
zemlji i inozemstvu (Češko-
Slovačka, Holandija,
Australija). Nekoliko puta
nagrađivana.

DORDEVIĆ, Mirjana

Mesec, 1991, prostorna instalacija prema šemi kruženja mjeseca,
kombinirana tehnika

11 000 Beograd
Vodovodska 56

Rodena 1967. god. u
Beogradu. Student FLU u
Beogradu. Izlagala na grup-
nim izložbama.

41 000 Zagreb
Demetrova 16

Roden 1964. god. u Zagrebu. Završio Školu primjenjene umjetnosti i ALU u Zagrebu. Od 1989. studira na Kunstakademie u Dusseldorfu na odjelu za video kod prof. Nam June Paika/Nan Hoover. Izlagao na grupnim izložbama.

Bez naziva, 1990, drvo, ultrapas, fotografija,
epoksidna smola, 375 x 100 x 31

Bez naziva, 1990, drvo, ultrapas, fotografija, akrilik,
epoksidna smola, elektronski display, 100 x 400 x 30

DUKIĆ, Sandro

61 000 Ljubljana
Žaucerjeva 13

Rođen 1956. god. u Murškoj
Soboti. Diplomirao slikarstvo
na AЛУ u Ljubljani. Samos-
talno izlagao u Ljubljani,
Ptuju, Kopru. Nagrađivan
više puta.

Vstop v rdeče, 1989, ulje na platnu, 220 x 150

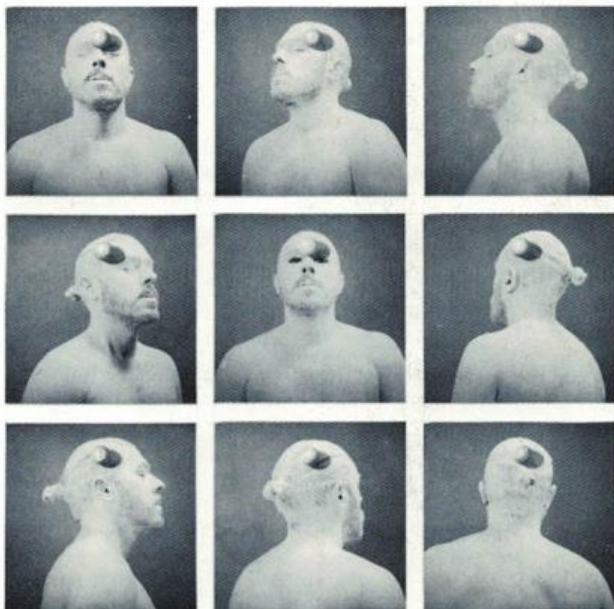
GUMILAR, Marijan

JANDRIĆ, Đorđe

DRUGA skulptura, 1991, kombinirana tehnika, 190 x 190 x 7,5
Peta SKUPINA, 1991, performance

41 000 Zagreb
Trg Bana J. Jelačića 6

Rođen 1956. god. u Zadru.
Diplomirao na ALU i
Filozofskom fakultetu u
Zagrebu. Izlagao na više
skupnih izložbi i na dvije
samostalne izložbe u
Zagrebu. Dobitnik jedne
nagrade.

91 000 Skoplje
Georgi Dimitrov 64/III

Rođena 1962. god. u
Skoplju. Diplomirala
kšparstvo na FLU u Skoplju.
Samostalno izlagala u
Skoplju i na brojnim grup-
nim izložbama. Nagrađivana
za skulpturu.

Bez naslova, 1989, drvo, 400 x 70 x 20

KISELIČKA-KALAJDŽIEVA, Margarita

MAZNEVSKI, Antoni

Test II, 1990, ulje na platnu, 90 x 105
Test III, 1990, ulje na platnu, 80 x 100

91 000 Skoplje
Mite Bogoevski 73

Rođen 1963. god. u Skoplju.
Završio FLU u Skoplju. Iz-
lagao na nekoliko grupnih
izložbi.

91 000 Skoplje
Makedonska prerodba 100

Rođen 1959. god. u Prilepu.
Diplomirao na FLU u
Skoplju. Pohađa
postdiplomski studij na FLU
u Beogradu. Izlagao grupno
i samostalno. Nagrađivan za
skulpturu.

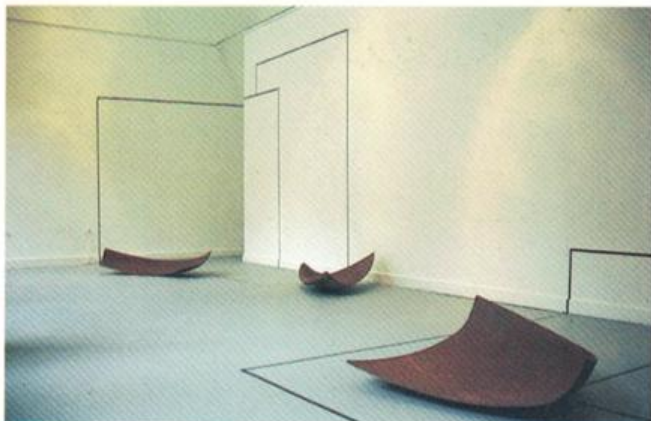
Arhitektoni - struktura II, 1990/91, željezo, 105 x 51 x 41
Arhitektoni - struktura III, 1990/91, željezo, 123 x 57 x 51

PAVLESKI, Stanko

61 000 Ljubljana
Trstenjakova 7

Rodena 1962. god. u
Ljubljani. Diplomirala na
ALU u Ljubljani. Sud-
jelovala na više kiparskih
simpozija. Izlagala na broj-
nim grupnim izložbama u
zemlji i inozemstvu
(Moskva, Augusburg, Bonn),
te na desetak samostalnih
izložbi u Ljubljani, Novoj
Gorici, Zagrebu, Srajevu,
Kopru, Izoli.

Bez naziva, 1991, željezo, kamen, 100 x 300 x 300

RUSJAN, Rene

STEFANOV, Gligor

Angelska krila, 1991, slama, trava, grane,
drvena konstrukcija, 2 puta 180 x 150 x 120

1 conewood st
London n5, England
91 430 Kavadarci
12 Georgi Dimitrov

Rođen 1956. god. u Kavadar-
cima. Završio FLU u
Beogradu i postdiplomski
studij. Izlagao na petnaest
samostalnih i preko stotinu
grupnih izložbi u zemlji i in-
ozemstvu (Grčka, Francuska,
Austrija, Češko-Slovačka,
Engleska). Dobitnik deset
nagrada među kojima
nagrada Sedam sekretara
SKOJ-a, nagrada Muzeja sav-
remene umetnosti u Skoplju...

I. BIENNALE - 1960.

Žiri za izbor radova i nagrade
Bek Božo, kustos kabineta grafike JAZU, Zagreb
Trifunović Lazar, asistent Filozofskog fakulteta, Beograd
Vizintin Boris, direktor Moderne galerije, Rijeka

Nagrade

nagrada za slikarstvo - DOLENEC FRANJO (Zagreb)
nagrada za slikarstvo - JEMEC ANDREJ (Ljubljana)
nagrada za slikarstvo - PROTIĆ BRANISLAV (Beograd)
nagrada za slikarstvo - TRBOJEVIĆ VLADIMIR (Beograd)
nagrada za skulpturu - JANČIĆ OLGA (Beograd)

II. BIENNALE - 1962.

Žiri za izbor radova i nagrada
Andrijević-Kun Đorđe, rektor Umjetničke Akademije, Beograd
Bek Božo, direktor Galerije suvremene umjetnosti, Zagreb
Čanić Marija, kustos Moderne galerije, Rijeka
Potočnjak Vlado, predsjednik Savjeta Moderne galerije, Rijeka

Nagrade

nagrada za slikarstvo - JORDAN VASULIJE (Zagreb)
nagrada za slikarstvo - TIRINSKI ŽIVOJIN (Beograd)
nagrada za slikarstvo - VELIČKOVIĆ ŽIVOJIN (Beograd)
nagrada za skulpturu - ČULAR ZLATKO (Zagreb)

III. BIENNALE - 1964

Žiri za izbor radova i nagrade
Ekl Vanda, naučni suradnik za likovne umjetnosti, Zagreb
Dorđević Dragoslav, kustos Muzeja suvremene umetnosti, Beograd
Vizintin Boris, direktor Moderne galerije, Rijeka

Nagrade

I nagrada za slikarstvo - TRKULJA RADISLAV (Beograd)
II nagrada za slikarstvo - TODOROVIĆ VLADISLAV (Beograd)
I nagrada za skulpturu - VULAS ŠIME (Zagreb)

IV. BIENNALE - 1966.

Žiri za izbor radova i nagrade
Bassin Aleksandar, likovni kritičar, Ljubljana
Dorđević Dragoslav, likovni kritičar, Beograd
Vizintin Boris, likovni kritičar, Rijeka

Nagrade

I nagrada za slikarstvo - NEŠKOVIĆ PREDRAG (Beograd)
II nagrada za slikarstvo - KUVURIĆ-KURTOVIĆ NIVES (Zagreb)
III nagrada za slikarstvo - GALIĆ MLADEN (Zagreb)
I nagrada za skulpturu - ROTAR FRANC (Ljubljana)

V. BIENNALE - 1969.

Žiri za izbor radova i nagrade

Grum Željko, direktor Moderne galerije, Zagreb

Bassin Aleksandar, likovni kritičar, Ljubljana

Vizintin Boris, direktor Moderne galerije, Rijeka

Nagrade

I nagrada za objekt - ŠUTEJ MIROSLAV (Zagreb)

II nagrada za objekt - HRVACKI DRAGO (Ljubljana)

I nagrada za slikarstvo - KOYDL NIKOLA (ZAGREB)

II nagrada za slikarstvo - ILJOVSKI BORA (Beograd)

VI. BIENNALE - 1971.

Žiri za izbor radova i nagrada

Bassin Aleksandar, likovni kritičar, Ljubljana

Maleković Vladimir, likovni kritičar, Zagreb

Vizintin Boris, direktor Moderne galerije, Rijeka

Nagrade

I nagrada za slikarstvo - TANAY EMIL ROBERT (Zagreb)

II nagrada za slikarstvo - KRAŠOVEC METKA (Ljubljana)

III nagrada za slikarstvo - KOYDL NIKOLA (Zagreb)

IV nagrada za slikarstvo - FRIŠČIĆ IVO (Zagreb)

VII. BIENNALE - 1973.

Žiri za izbor radova i nagrada

Bassin Aleksandar, likovni kritičar, Ljubljana

Čanić Marija, Moderna galerija, Rijeka

Emili Zdravka, Moderna galerija, Rijeka

Maković Zvonko, likovni kritičar, Zagreb

Vizintin Boris, direktor Moderne galerije, Rijeka

Nagrade

nagrada za slikarstvo - JANJIĆ RATKO-JOBO (Zagreb)

nagrada za slikarstvo - NOVINC FRANC (Ljubljana)

nagrada za slikarstvo - ŠPANZEL RUDI (Celje)

nagrada za slikarstvo - ZAIMOVIĆ MEHMED (Sarajevo)

VIII. BIENNALE - 1975.

Žiri za izbor radova i nagrada

Bassin Aleksandar, likovni kritičar, Ljubljana

Emili Zdravka, kustos Moderne galerije, Rijeka

Maleković Vladimir, likovni kritičar, Zagreb

Nagrade

"nagrada Fonda Moša Pijade" - ČADEŽ-LAPAJNE DRAGICA (Ljubljana)

nagrada za skulpturu - PETRIĆ RATKO (Zagreb)

nagrada za slikarstvo - GNAMUŠ GUSTAV (Ljubljana)

nagrada za slikarstvo - ŠIŠKO IVICA (Zagreb)

IX. BIENNALE - 1977.

Žiri za izbor radova i nagrade
Bassin Aleksandar, likovni kritičar, Ljubljana
Emili Zdravka, kustos Moderne galerije, Rijeka
Vasiljković Kosta, likovni kritičar, Beograd
Vizintin Boris, direktor Moderne galerije, Rijeka

Nagrade

nagrada za slikarstvo - JESIH BORIS (Škofja Loka)
nagrada za slikarstvo - KUDUZ IVAN (Zagreb)
nagrada za slikarstvo - MOJOVIĆ DRAGAN (Beograd)
nagrada za slikarstvo - MULJEVIĆ MARIJANA (Zagreb)
nagrada za skulpturu - MILEUSNIĆ DRAGOMIR (Beograd)
otkupna nagrada SIZ-a za kulturu Rijeka - MILIĆ ZDRAVKO
(Labin)
otkupna nagrada Moderne galerije Rijeka - GWARDJANČIĆ HER-
MAN (Škofja Loka)

X. BIENNALE - 1979.

Žiri za izbor radova i nagrade
Stane Bernik, likovni kritičar, Ljubljana
Zdravka Emili, kustos Moderne galerije, Rijeka
Vladimir Maleković, likovni kritičar Zagreb
Irina Subotić, kustos Narodnog muzeja, Beograd
Boris Vizintin, direktor Moderne galerije Rijeka
Žiri I.P. "Novi list" - Rijeka
Domić Ljiljana, likovni kritičar, Rijeka
Emili Zdravka, kustos Moderne galerije, Rijeka
Zinaić Milan, likovni kritičar, Rijeka
Žiri SIZ-a za kulturu općine Rijeka
Emili Zdravka, kustos Moderne galerije, Rijeka
Zinaić Milan, likovni kritičar, Rijeka
Žic Rikard, akademski slikar, Rijeka

Nagrade

nagrada za slikarstvo - BERKO (Škofja Loka)
nagrada za slikarstvo - BIJELIĆ MILIVOJ (Zagreb)
nagrada za slikarstvo (zajednički rad) - CVETKOVIĆ A.-DAM-
JANOVSKI B. (Beograd)
nagrada za slikarstvo - ŠVALJEK BORIS (Zagreb)
nagrada za skulpturu - DEMŠAR TONE (Ljubljana)
otkupna nagrada I.P. "Novi list" - JAKELIĆ ANDRIJA-RAPE
(Zagreb)
otkupna nagrada SIZ-e kulturu općine Rijeka - KEŠELJ MILAN
(Sremska Kamenica)

XI. BIENNALE - 1981.

Žiri za izbor radova i nagrade

Emili Zdravka, kustos Moderne galerije, Rijeka
Maleković Vladimir, likovni kritičar, Zagreb
Plevnik Božena, direktor Mestne galerije, Ljubljana
Valušek Berislav, kustos Moderne galerije Rijeka
Vasiljković Kosta, likovni kritičar, Beograd
Vizintin Boris, direktor Moderne galerije, Rijeka
Otkupna komisija SIZ-e za kulturu općine Rijeka
Greblo Srećko, povijesničar umjetnosti, Rijeka
Matejčić Radmila, povjesničar umjetnosti, Rijeka
Pavić Željko, nastavnik likovnog odgoja, Rijeka
Smoljan-Čerina Biserka, povjesničar umjetnosti, Rijeka
Todorović Milorad, voditelj galerije Doma JNA, Rijeka
Valušek Berislav, kustos Moderne galerije, Rijeka
Žunić Antun, akademski slikar, Rijeka

Nagrade

nagrada za slikarstvo - FATUR JADRANKA (Zagreb)
nagrada za slikarstvo - ŠMAJS IZTOK (Ljubljana)
nagrada za slikarstvo - TURNADŽIĆ EMIRA (Zagreb)
nagrada za skulpturu - MARINOVIĆ ANTE (Beograd)
otkupna nagrada SIZ-e za kulturu općine Rijeka - VREZEC ŽARKO (Ljubljana)

XII. BIENNALE - 1983.

Žiri za izbor radova i nagrade

Bassin Aleksandar, povjesničar umjetnosti, Ljubljana
Bek Božo, povjesničar umjetnosti (Zagreb)
Denegri Jerko, povjesničar umjetnosti, Beograd
Emili Zdravka, povjesničar umjetnosti, Rijeka
Valušek Berislav, povjesničar umjetnosti, Rijeka
Otkupna komisija SIZ-e za kulturu općine Rijeka
Bahorić Belizar, akademski kipar, Zagreb
Butković Josip, akademski grafičar, Rijeka
Emili Zdravka, povjesničar umjetnosti, Rijeka
Fačini Marica, povjesničar umjetnosti, Rijeka
Munić Vesna, prof. povijesti umjetnosti, Rijeka
Pliskovac Zvonimir, povjesničar umjetnosti, Rijeka
Švorinić-Bratonja Branka, prof. književnosti, Rijeka

Nagrade

nagrada za slikarstvo (otkup) - ALAVANJA NADA (Beograd)
nagrada za slikarstvo (otkup) - BEBAN BREDA (Zagreb)
nagrada za slikarstvo (otkup) - KIPKE ŽELJKO (Zagreb)
nagrada za slikarstvo (otkup) - MIKIĆ VLASTIMIR (Beograd)
nagrada za skulpturu (otkup) - POPRŽAN VESNA (Zagreb)
Otkupna nagrad SIZ-e kulture općine Rijeka
ŠUBIC JOŽE (Maribor)

XIII. BIENNALE - 1985.

Žiri za izbor radova i dodjelu nagrada
Bassin Aleksandar, povjesničar umjetnosti, Ljubljana
Denegri Jerko, povjesničar umjetnosti, Beograd
Susovski Marijan, povjesničar umjetnosti, Zagreb
Valušek Berislav, povjesničar umjetnosti, Rijeka
Vizintin Boris, povjesničar umjetnosti, Rijeka

Nagrade

nagrada za slikarstvo (otkup) - DAMIR SOKIĆ (Zagreb)
nagrada za slikarstvo (otkup) - SLOBODAN TRAJKOVIC
(Beograd)
nagrada za skulpturu (otkup) - KUZMA KOVAČIĆ (Split)
nagrada za instalaciju (otkup) - VESO SOVILJ (Prijedor)
nagrada "Jugobanke" Rijeka (otkup) - BORIS ZAPLATIL
(Ljubljana)
Posebno priznanje - grupa IRWIN (Ljubljana)

XIV. BIENNALE - 1987.

Žiri za izbor radova i nagrada
Denegri Jerko, povjesničar umjetnosti, Beograd
Matičević Davor, povjesničar umjetnosti, Zagreb
(istupio iz žirija tokom rada na dodjeli nagrada)
Mikuž Jure, povjesničar umjetnosti, Ljubljana
Špoljar Marijan, povjesničar umjetnosti, Koprivnica
Valušek Berislav, povjesničar umjetnosti, Rijeka
Vizintin Boris, povjesničar umjetnosti, Rijeka

Nagrade

nagrada za slikarstvo - FISTRIČ IGOR (Ljubljana)
nagrada za slikarstvo - SEVER BRANE (Ljubljana)
nagrada za slikarstvo - STIPANOV MAURO (Rijeka)
nagrada za slikarstvo - STIPEŠEVIĆ KRUNOSLAV (Sarajevo)
nagrada za skulpturu - KRNAJSKI DRAGOSLAV (Beograd)

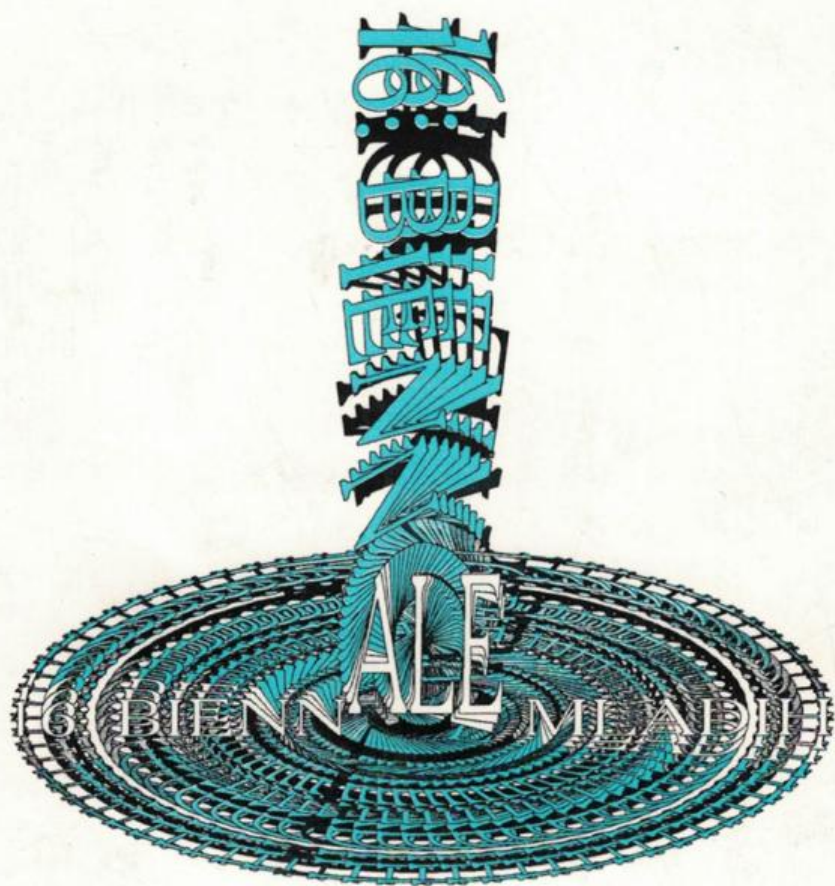
XV. BIENNALE - 1989.

Žiri za izbor radova i nagrade
Želimir Koščević, Galerije grada Zagreba, Zagreb
Nermina Zildžo, Umjetnička galerija BIH, Sarajevo
Zoran Gavrić, Muzej savremene umetnosti, Beograd
Zoran Petrovski, Muzeja na savremenata umetnost, Skopje
Igor Zabel, Moderna galerija, Ljubljana
Daina Glavočić-Baumann, Moderna galerija, Rijeka
Berislav Valušek, Moderna galerija, Rijeka

Nagrade

nagrada za slikarstvo - DUŠAN JURIC (Zagreb)
nagrada za slikarstvo - BOJAN ŠTOKELJ (Divča)
nagrada za slikarstvo - ŽANETA VANGELI (Skopje)
nagrada za projekt - IMAGE LIBERATION ORGANIZATION
(Zagreb)
nagrada SIZ-a kulture Rijeka - ĐANINO BOŽIĆ (Kaštelir)
nagrada RSIZ-a kulture Zagreb - SRĐAN APOSTOLOVIC
(Beograd)

Izdavač : Moderna galerija Rijeka
Odgovorni urednik : Berislav Valušek
Uredništvo kataloga : Branko Cerovac, Berislav Valušek, Milica Dilas
Design kataloga, pozivnice i ulaznice : Bojan Štokelj, Davorin Marc
Design plakata : "Odjel prospektive"
Fotografije : Istog Žorž i autori
Uvodni tekst : Berislav Valušek
Predgovori : Sava Stepanov, Jerko Denegri, Vinko Srhoj,
Mladen Lučić, Branko Cerovac
Prijevod na engleski : Tanja Dunatov
Postav izložbe : Branko Cerovac
Tehnički postav : Željko Žuža, Anton Samaržija
Kolor separacije : "EKA - ART", Ilirska Bistrica
Foto-slog : Muzej narodne revolucije, Rijeka
Tisak kataloga : Foto-sito-grafika, Umag
Tisak plakata : "Gandalf", Zagreb
Broj kataloga : 137
Naklada : 1.000 kom.

MODERNA GALERIJA
MUSEUM OF MODERN ART